משנה · ראשונים · ברטנורא · סדר זרעים

ברטנורא על משנה פאה

רבנו עובדיה מברטנורא [הרע"ב]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

ברטנורא על משנה פאה

רבנו עובדיה מברטנורא [הרע"ב]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/ברטנורא-על-משנה-פאה/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
משנה א 5
משנה ב 5
משנה ג 6
משנה ד 6
משנה ה 7
משנה ו 7
פרק ב 8
משנה א 8
משנה ב 8
משנה ג 9
משנה ד 9
משנה ה 9
משנה ו 9
משנה ז 9
משנה ח 10
פרק ג 10
משנה א 10
משנה ב 10
משנה ג 11
משנה ד 11
משנה ה 11
משנה ו 12
משנה ז 12
משנה ח 13
פרק ד 13
משנה א 13
משנה ב 14
משנה ג 14
משנה ה 14
משנה ו 14
משנה ז 15
משנה ח 15
משנה ט 15
משנה י 15
משנה יא 16
פרק ה 16
משנה א 16
משנה ב 16
משנה ג 17
משנה ד 17
משנה ה 17
משנה ו 18
משנה ז 18
משנה ח 18
פרק ו 19
משנה א 19
משנה ב 19
משנה ג 20
משנה ד 20
משנה ה 20
משנה ו 20
משנה ז 21
משנה ח 21
משנה ט 21
משנה י 22
משנה יא 22
פרק ז 23
משנה א 23
משנה ב 23
משנה ג 23
משנה ד 24

משנה ה 24
משנה ו 25
משנה ז 25
משנה ח 26
פרק ח 26
משנה א 26
משנה ב 26
משנה ג 27
משנה ד 27
משנה ה 27
משנה ו 28
משנה ז 28
משנה ח 29
משנה ט 29

פרק א

משנה א

אֵלּוּ דְבָרִים שֶׁאֵין לָהֶם שִׁעוּר. מִדְּאוֹרַיְתָא, אֲבָל מִדְּרַבָּנָן יֵשׁ לָהֶם שִׁעוּר, דְּהָא תְּנַן בְּסֵיפָא אֵין פּוֹחֲתִין לַפֵּאָה מִשִּׁשִּׁים:

הַפֵּאָה. שֶׁאָדָם חַיָּב לְהַנִּיחַ בְּסוֹף שָׂדֵהוּ לַעֲנִיִּים, כְּדִכְתִיב (ויקרא כג) לֹא תְכַלֶּה פְּאַת שָׂדְךָ בְּקֻצְרֶךָ:

וְהַבִּכּוּרִים. דִּכְתִיב (שמות כג) רֵאשִׁית בִּכּוּרֵי אַדְמָתְךָ תָּבִיא בֵּית ה' אֱלֹהֶיךָ, וְלֹא נָתְנָה תּוֹרָה בָּהֶם שִׁעוּר:

וְהָרָאָיוֹן. שֶׁחַיָּב אָדָם לְהֵרָאוֹת בָּעֲזָרָה בְּשָׁלֹשׁ רְגָלִים, דִּכְתִיב (שם) שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה יֵרָאֶה כָּל זְכוּרְךָ, וְזֹאת הָרְאָיָה אֵין לָהּ שִׁעוּר, דְּכָל אֵימַת דְּבָעֵי עַיֵּל וּמִתְחָזֵי וְנָפֵיק. פֵּרוּשׁ אַחֵר עוֹלַת רְאָיָה וְשַׁלְמֵי חֲגִיגָה שֶׁחַיָּב לְהָבִיא כְּדִכְתִיב (שם) וְלֹא יֵרָאוּ פָנַי רֵיקָם, אֵין לָהּ שִׁעוּר מִדְּאוֹרַיְתָא דִּכְתִיב (דברים טז) אִישׁ כְּמַתְּנַת יָדוֹ, אֶלָּא שֶׁחֲכָמִים נָתְנוּ בָהּ שִׁעוּר, הָעוֹלָה מָעֹה כֶּסֶף וַחֲגִיגָה שְׁתֵּי כֶסֶף:

וּגְמִילוּת חֲסָדִים. דִּבְגוּפוֹ, כְּגוֹן בְּקוּר חוֹלִים וְלִקְבֹּר מֵתִים וְכֵיוֹצֵא בָהֶן, אֲבָל גְּמִילוּת חֲסָדִים דִּבְמָמוֹנוֹ, כְּגוֹן פִּדְיוֹן שְׁבוּיִים וּלְהַלְבִּישׁ עֲרוּמִים וּלְהַאֲכִיל אֶת הָרְעֵבִים וְכֵיוֹצֵא בָהֶן יֵשׁ לָהֶן שִׁעוּר, שֶׁיִּתֵּן בְּכָל פַּעַם שֶׁתִּבָּא מִצְוָה כָּזוֹ לְיָדוֹ חֲמִשִּׁית מִן הָרֶוַח שֶׁבִּנְכָסָיו, וְתוּ לֹא מְחַיֵּב, דְּהָכִי אָמְרִינַן הַמְבַזְבֵּז אַל יְבַזְבֵּז יוֹתֵר מֵחֹמֶשׁ. הִלְכָךְ מִבָּעֵי לֵיהּ לְאֵינָשׁ לְאַפְרוּשֵׁי חֲמִשִּׁית הָרֶוַח בְּכָל עֵת כְּדֵי שֶׁיְּהֵא מָצוּי כָּל זְמַן שֶׁיִּבָּא גְּמִילוּת חֶסֶד לְיָדוֹ שֶׁיְּקַיְּמֶנּוּ, וּבְהָכִי נָפֵיק יְדֵי חוֹבָתוֹ:

וְתַלְמוּד תּוֹרָה. אֵין לָהּ שִׁעוּר דִּכְתִיב (יהושע א) וְהָגִיתָ בּוֹ יוֹמָם וָלָיְלָה:

וְתַלְמוּד תּוֹרָה כְּנֶגֶד כֻּלָּם. שְׁקוּל כְּנֶגֶד כֻּלָּם:

משנה ב

אֵין פּוֹחֲתִין לַפֵּאָה מִשִּׁשִּׁים. מִדְּרַבָּנָן:

אַף עַל פִּי שֶׁאָמְרוּ אֵין לַפֵּאָה שִׁעוּר. מִדְּאוֹרַיְתָא כִּדְאֲמָרַן:

הַכֹּל לְפִי גֹּדֶל הַשָּׂדֶה. אִם שָׂדֵהוּ גְּדוֹלָה וַעֲנִיִּים מֻעָטִים נוֹתֵן וּמוֹסִיף עַל שִׁשִּׁים לְפִי גֹּדֶל שָׂדֵהוּ, וְאִם שָׂדֵהוּ קְטַנָּה וַעֲנִיִּים מְרֻבִּים מוֹסִיף עַל שִׁשִּׁים לְפִי רֹב הָעֲנִיִּים:

וּלְפִי הָעֲנָוָה. אִית דְּגָרְסֵי עֲנָוָה בְּוָי"ו, כְּלוֹמַר לְפִי רֹב עַנְוָתוֹ יַרְבֶּה לָעֲנִיִּים, לְשׁוֹן וְעַנְוָתְךָ תַּרְבֵּנִי (תהלים יח). וְרַמְבַּ"ם פֵּרֵשׁ לְשׁוֹן עֲנִיָּה, כְּלוֹמַר מַה שֶׁתַּעֲנֶה הָאָרֶץ. וְאִית דְּגָרְסֵי עֲנָבָה בְּבֵי"ת, וּפֵרְשׁוּ גֹּדֶל הַגַּרְגְּרִים וְקָטְנָן, שֶׁאִם הָיוּ הַשִּׁבֳּלִים שֶׁל שָׂדֶה בְּמָקוֹם אֶחָד

מְלֵאוֹת וְטוֹבוֹת וּבְמָקוֹם אַחֵר צְנוּמוֹת דַּקוֹת לֹא יַנִּיחַ הַפֵּאָה כֻּלָּהּ מִן הָרָעוֹת אֶלָּא יְשַׁעֵר שִׁשִּׁים לָרַע וְלַיָּפָה:

משנה ג

מִתְּחִלַּת הַשָּׂדֶה וּמֵאֶמְצָעָהּ. וְאֵין צָרִיךְ לְהַנִּיחַ פֵּאָה בְּסוֹף הַשָּׂדֶה, דִּכְתִיב (ויקרא יט) לֹא תְכַלֶּה פְּאַת שָׂדְךָ לִקְצֹר, אֲמָרָה תּוֹרָה תֵּן פֵּאָה וְאַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ לְךָ עֲדַיִן קָמָה לִקְצֹר:

וּבִלְבַד שֶׁיִּתֵּן בַּסּוֹף כַּשִּׁעוּר. אַף עַל גַּב דְּרַבִּי קָרָא בַּתְּחִלָּה וּבְאֶמְצַע שֶׁיֵּשׁ תּוֹרַת פֵּאָה לְמַה שֶׁנָּתַן, מִכָּל מָקוֹם לֹא מִפְטַר אֶלָּא אִם כֵּן נוֹתֵן בְּסוֹף הַשָּׂדֶה תִּשְׁלוּם שִׁעוּר אֶחָד מִשִּׁשִּׁים עִם מַה שֶּׁנָּתַן בָּאֶמְצַע וּבַתְּחִלָּה. כֵּן מוּכָח בַּיְרוּשַׁלְמִי. וְרַמְבַּ"ם פֵּרֵשׁ וּבִלְבַד שֶׁיִּתֵּן בַּסּוֹף כְּשִׁעוּר פֵּאָה הַצְּרִיכָה לְכָל הַשָּׂדֶה, שֶׁצָּרִיךְ שֶׁיַּנִּיחַ בְּסוֹף הַשָּׂדֶה אֶחָד מִשִּׁשִּׁים חוּץ מִמַּה שֶּׁהִנִּיחַ בַּתְּחִלָּה וּבָאֶמְצַע:

אִם שִׁיֵּר קֶלַח אֶחָד. בְּסוֹף הַשָּׂדֶה וְהִנִּיחַ אוֹתוֹ לְפֵאָה סוֹמֵךְ עָלָיו, וְכָל מַה שֶּׁהִנִּיחַ בָּאֶמְצַע וּבַתְּחִלָּה תּוֹרַת פֵּאָה עָלֶיהָ:

וְאִם לָאו. שֶׁלֹּא הִנִּיחַ אֲפִלּוּ קֶלַח אֶחָד בְּסוֹף הַשָּׂדֶה לְפֵאָה, הֲרֵי מַה שֶּׁהִנִּיחַ בָּאֶמְצַע וּבַתְּחִלָּה אֵינָהּ חֲשׁוּבָה פֵּאָה אֶלָּא דִּין הֶפְקֵר יֵשׁ לָהּ. וּפְלִיג אַדְּרַבִּי שִׁמְעוֹן דְּאָמַר דְּמִכָּל מָקוֹם הִיא חֲשׁוּבָה פֵּאָה אֶלָּא דִּלֹּא מִפְטַר בַּעַל הַשָּׂדֶה בְּהָכִי. וַהֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן:

משנה ד

כָּל דָּבָר שֶׁהוּא אֹכֶל. לְמַעוּטֵי סְפִיחֵי סְטִים, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁהֵן אֹכֶל עַל יְדֵי הַדְּחַק לָאו אֹכֶל מִקְרוּ וְאֵין חַיָּבִין בַּפֵּאָה, דִּכְתִיב (ויקרא יט) וּבְקֻצְרְכֶם, וְאֵין קְצִירָה אֶלָּא בְּדָבָר הָרָאוּי לַאֲכִילָה:

וְנִשְׁמָר. לְמַעוּטֵי הֶפְקֵר שֶׁאֵין לוֹ שׁוֹמְרִים שֶׁאֵינוֹ חַיָּב בַּפֵּאָה, דִּכְתִיב (שם) לֶעָנִי וְלַגֵּר תַּעֲזֹב אוֹתָם, פָּרַט לְהֶפְקֵר שֶׁכְּבָר נֶעֱזַב:

וְגִדּוּלָיו מִן הָאָרֶץ. לְמַעוּטֵי כְּמֵהִין וּפִטְרִיּוֹת, שֶׁאֵין לָהֶם שֹׁרֶשׁ בָּאָרֶץ וְגִדּוּלֵיהֶם מִן הָאֲוִיר, שֶׁאֵין חַיָּבִין בַּפֵּאָה דִּכְתִיב (שם) קְצִיר אַרְצְכֶם:

וּלְקִיטָתוֹ כְּאֶחָד. לְמַעוּטֵי תְּאֵנָה וְכַיּוֹצֵא בָהּ מִן הָאִילָנוֹת שֶׁנִּלְקָטִים הַפֵּרוֹת שֶׁמִּתְבַּשְּׁלִים בָּהֶם רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן, דִּכְתִיב (שם) קְצִירְךָ, מַשְׁמַע דָּבָר הַנִּקְצָר הַרְבֵּה בְּיַחַד:

וּמַכְנִיסוֹ לְקִיּוּם. לְמַעוּטֵי יָרָק שֶׁאֵינוֹ מִתְקַיֵּם אֶלָּא מִתְעַפֵּשׁ מִיָּד, דִּכְתִיב (שם כג) פְּאַת שָׂדְךָ בְּקֻצְרֶךָ, וְאֵין הַיָּרָק נִקְצָר:

וְהַתְּבוּאָה וְהַקְּטָנִיּוֹת. תְּבוּאָה מַחֲמֵשֶׁת הַמִּינִים, חִטָּה וּשְׂעוֹרָה וְכוּסֶמֶת שִׁבֹּלֶת שׁוּעָל וְשִׁיפּוֹן קְטָנִיּוֹת פּוֹלִין וַאֲפוּנִים וַעֲדָשִׁים וְדוֹמֵיהֶן:

בַּכְּלָל הַזֶּה. לְהִתְחַיֵּב בַּפֵּאָה כְּשֶׁיִּשְׁלְמוּ בָהֶם כָּל הַתְּנָאִים הַלָּלוּ:

משנה ה

הָאוֹב. אֵילָן שֶׁהַפְּרִי שֶׁלּוֹ אָדוֹם, וְקוֹרִין לוֹ בְּלַ"ז קורנ"י אולי"ס. וְרַמְבַּ"ם פֵּרֵשׁ שֶׁהוּא צֶמַח שֶׁמְּעַבְּדִים בּוֹ הָעוֹרוֹת וְקוֹרִין לוֹ בַּעֲרָבִי סומא"ק, וְהָאֶשְׁכּוֹלוֹת שֶׁלּוֹ רְאוּיִין לַאֲכִילָה. וְלָאו דַּוְקָא אֵלּוּ שֶׁמָּנָה הַתַּנָּא חַיָּבִים בַּפֵּאָה וְלֹא מִינֵי אִילָנוֹת אֲחֵרִים, אֶלָּא אֵלּוּ וְדוֹמֵיהֶן קָאָמַר:

משנה ו

לְעוֹלָם הוּא נוֹתֵן מִשּׁוּם פֵּאָה. מִי שֶׁלֹּא הִנִּיחַ פֵּאָה בַּשָּׂדֶה בַּמֶּחֱבָּר חַיָּב לְהַפְרִישׁ מִן הַתְּלוּשׁ, וְהַפֵּאָה שֶׁמַּפְרִישׁ מִן הַתְּלוּשׁ וְנוֹתֵן לָעֲנִיִּים פְּטוּרָה מִן הַמַּעֲשְׂרוֹת:

עַד שֶׁיִּמָּרַח. שֶׁיֵּעָשֶׂה כְּרִי וְצִבּוּר שֶׁל תְּבוּאָה, אֲבָל אִם בָּא לְהַפְרִישׁ פֵּאָה אַחַר הַמֵּרוּחַ צָרִיךְ שֶׁיַּפְרִישׁ הַתְּרוּמָה וְהַמַּעֲשְׂרוֹת תְּחִלָּה וְאַחַר כָּךְ יִטֹּל הַפֵּאָה, שֶׁאֵין פָּטוּר מִן הַמַּעֲשְׂרוֹת אֶלָּא הַפֵּאָה שֶׁנִּטְּלָה קֹדֶם הַמֵּרוּחַ:

וְנוֹתֵן מִשּׁוּם הֶפְקֵר וּפָטוּר מִן הַמַּעֲשְׂרוֹת. (משום הפקר) הַמַּפְקִיר תְּבוּאָתוֹ וּבָא אַחֵר וְזָכָה בָהּ, אֵין הַזּוֹכֶה בָהּ חַיָּב בְּמַעֲשְׂרוֹת דִּכְתִיב (דברים יד) וּבָא הַלֵּוִי כִּי אֵין לוֹ חֵלֶק וְנַחֲלָה עִמָּךְ, יָצָא הֶפְקֵר שֶׁיְּדָךְ וְיָדוֹ שָׁוִין, אֲבָל הַמַּפְקִיר תְּבוּאָתוֹ לְאַחַר הַמֵּרוּחַ אֵין הַהֶפְקֵר הַהוּא פּוֹטֵר מִן הַמַּעֲשֵׂר:

וּמַאֲכִיל לַבְּהֵמָה וְכוּ'. וֶאֱפִלּוּ הוּא עַצְמוֹ מֻתָּר לֶאֱכֹל אֲכִילַת עֲרַאי קֹדֶם מֵרוּחַ, אֲבָל הַבְּהֵמָה אוֹכֶלֶת אֲפִלּוּ אֲכִילַת קֶבַע:

נוֹטֵל מִן הַגֹּרֶן וְזוֹרֵעַ וְכוּ'. דְּמִן הַתּוֹרָה הַזּוֹרֵעַ פָּטוּר מִן הַמַּעֲשֵׂר אֲפִלּוּ לְאַחַר מֵרוּחַ דִּכְתִיב (שם) עַשֵּׂר תְּעַשֵּׂר וְאָכַלְתָּ, וְזוֹרֵעַ לֹא קָרִינַן בֵּיהּ וְאָכַלְתָּ, מִיהוּ מִדְּרַבָּנָן חַיָּב. סְבִירָא לֵיהּ לְרַבִּי עֲקִיבָא דְּקֹדֶם מֵרוּחַ פָּטוּר מִן הַמַּעֲשֵׂר אֲפִלּוּ מִדְּרַבָּנָן. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי עֲקִיבָא:

שֶׁלָּקְחוּ אֶת הַגֹּרֶן. שֶׁקָּנוּ תְּבוּאָה מִן הַגֹּרֶן, וְקָנָסוּ חֲכָמִים שֶׁיִּהְיוּ חַיָּבִים לְהַפְרִישׁ תְּרוּמוֹת וּמַעֲשְׂרוֹת וְלֹתֶת אוֹתָם לְכֹהֲנִים וּלְוִיִּם אֲחֵרִים כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיוּ קוֹפְצִים לִקְנוֹת תְּבוּאָה אוֹ יַיִן לַגָּתוֹת וְלַגָּרָנוֹת. וְאִם קָנוּ קֹדֶם מֵרוּחַ, שֶׁעֲדַיִן לֹא הֻקְבְּעָה תְּבוּאָה זוֹ לְמַעֲשֵׂר, הַמַּעֲשְׂרוֹת שֶׁלָּהֶם:

הַמַּקְדִּישׁ וּפוֹדֶה. הַמַּקְדִּישׁ גָּרְנוֹ וּפְדָאוֹ מִיַּד הַגִּזְבָּר, וְהוּא גָּדִישׁ אוֹ קֻמָּה שֶׁלֹּא הֻקְבַּע לְמַעֲשֵׂר כְּשֶׁהָיָה בְּיַד הַהֶקְדֵּשׁ, חַיָּב הַפּוֹדֶה לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ הַמַּעֲשְׂרוֹת. אֲבָל אִם נִתְמַרַּח הַגֹּרֶן בְּיַד הַגִּזְבָּר הוֹאִיל וּבְשָׁעָה שֶׁהָיָה רָאוּי שֶׁיֻּקְבַּע לְמַעֲשֵׂר דְּהַיְנוּ בִּזְמַן הַמֵּרוּחַ הָיְתָה בְּיַד הֶקְדֵּשׁ, אֵין הַפּוֹדֶה חַיָּב לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ מַעֲשְׂרוֹת, שֶׁהַהֶקְדֵּשׁ פָּטוּר מִן הַמַּעֲשְׂרוֹת:

פרק ב

משנה א

אֵלּוּ מַפְסִיקִין. בֵּין שְׂדֵה לְשָׂדֶה וְיִהְיוּ נֶחֱשָׁבִים כִּשְׁתֵּי שָׂדוֹת, לְעִנְיַן שֶׁאִם הִנִּיחַ פֵּאָה בְּאַחַת מֵהֶן עַל חֲבֶרְתָּהּ לֹא עָלְתָה לוֹ לְפֵאָה, דִּכְתִיב (ויקרא יט) פְּאַת שָׂדְךָ, שֶׁלֹּא יַנִּיחַ פֵּאָה מִשְּׂדֵה לַחֲבֶרְתָּהּ:

הַנַּחַל. נָהָר:

וְהַשְּׁלוּלִית. אַמַּת הַמַּיִם שֶׁמְּחַלֶּקֶת שָׂלְל לַאֲגַפֶּיהָ שֶׁאַמּוֹת אֲחֵרוֹת שֶׁל מַיִם שׁוֹתוֹת מִמֶּנָּה:

וְדֶרֶךְ הַיָּחִיד. אֹרַבַּע אַמּוֹת:

וְדֶרֶךְ הָרַבִּים. שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה, וּמִשּׁוּם סֵיפָא נָקַט לַהּ דְּבָעֵי לְמִתְנֵי סֵיפָא שֶׁכָּל אֵלּוּ אֵין מַפְסִיקִין בְּאֵילָן, וְקָא מַשְׁמַע לָן דַּאֲפִלּוּ דֶּרֶךְ הָרַבִּים שֶׁהִיא רְחָבָה שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה אֵינָהּ מַפְסֶקֶת בְּאִילָן:

שְׁבִיל הָרַבִּים וּשְׁבִיל הַיָּחִיד. שְׁבִיל זוּטָר טוּבָא, דְּשָׁקִיל כַּרְעָא וּמָנַח כַּרְעָא. וְאַשְׁמְעִינַן דַּאֲפִלּוּ שְׁבִיל דְּרַבִּים אִם הוּא קָבוּעַ לִימוֹת הַחַמָּה וְלִימוֹת הַגְּשָׁמִים, כְּלוֹמַר שֶׁמְּהַלְּכִין בּוֹ אֲפִלּוּ בִּזְמַן שֶׁהַשָּׂדוֹת זְרוּעוֹת בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים, מַפְסִיק בֵּין הַשָּׂדוֹת הַזְּרוּעוֹת וְאִי לֹא, לֹא מַפְסִיק:

הַבּוּר. שָׂדֶה שֶׁאֵינָהּ זְרוּעָה. וְהָאֲדָמָה לֹא תֵּשֶׁם (בראשית מז) מְתַרְגְּמִינַן וְאַרְעָא לָא תְבוּר:

וְהַנִּיר. חֲרִישָׁה. כְּמוֹ נִירוּ לָכֶם נִיר (ירמיה ד):

וְזֶרַע אַחֵר. כְּגוֹן שֶׁשְּׁתֵּי הַשָּׂדוֹת זְרוּעִים חִטִּים וּבֵינֵיהֶם קַרְקַע זְרוּעַ מִין אַחֵר. וְשִׁעוּר רֹחַב הַבּוּר וְהַנִּיר וְזֶרַע אַחֵר כְּדֵי שְׁלֹשָׁה תְּלָמִים שֶׁל מַעֲנִית הַמַּחֲרֹשֶׁת:

וְהַקּוֹצֵר לְשַׁחַת מַפְסִיק. דְּקַסָּבַר כָּל לְשַׁחַת לָאו קְצִירָה הִיא, דְּלֹא חָשְׁבִינַן לַהּ אַתַּחְלָתָא דְּקְצִירָה. שַׁחַת, תְּבוּאָה שֶׁלֹּא הֵבִיאָה שְׁלִישׁ, וְקוֹצְרִים אוֹתָהּ לְהַאֲכִיל לַבְּהֵמוֹת. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי מֵאִיר:

משנה ב

אַמַּת הַמַּיִם שֶׁאֵינָהּ יְכוֹלָה לְהִקָּצֵר כְּאַחַת. שֶׁהִיא רְחָבָה כָּל כָּךְ עַד שֶׁהָעוֹמֵד בָּאֶמְצַע אֵינוֹ יָכוֹל לִקְצֹר מִכָּאן וּמִכָּאן:

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מַפְסֶקֶת. וּפְלִיג אַתַּנָּא קַמָּא דְּאָמַר לְעֵיל עַל שְׁלוּלִית דְּהַיְנוּ אַמַּת הַמַּיִם דִּבְכָל עִנְיָן מַפְסִיק, וְרַבִּי יְהוּדָה סָבַר דְּאִם יְכוֹלָה לְהִקָּצֵר כְּאַחַת אֵינָהּ מַפְסֶקֶת. וַהֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה:

וְכֹל הֶהָרִים אֲשֶׁר בְּמַעְדֵּר יֵעָדֵרוּן. הַר שֶׁחוּדּוֹ זָקוּף וְאֵין בָּקָר בְּכֵלָיו יְכוֹלִין לַעֲבֹר שָׁם, וּמַפְסִיק בֵּין שְׁתֵּי הַשָּׂדוֹת:

הוּא נוֹתֵן פֵּאָה לַכֹּל. כְּלוֹמַר נוֹתֵן פֵּאָה אַחַת לְכָל שְׁתֵּי הַשָּׂדוֹת וְלֹא חָשִׁיב הֶפְסֵק, הוֹאִיל וְהֵם נֶעְדָּרִים בַּמַּעְדֵּר, כְּלוֹמַר שֶׁבְּנֵי אָדָם חוֹפְרִים אוֹתוֹ הַר בִּכְלִי שֶׁחוֹפְרִים בּוֹ אֶת הַקַּרְקַע, אֵין זֶה הֶפְסֵק. שֶׁהָרוֹאֶה אוֹמֵר אֵין זֶה קַרְקַע בּוּר אֶלָּא לְמָחָר חוֹפְרִים אוֹתוֹ בַּמַּעְדֵּר וְזוֹרְעִים אוֹתוֹ וּשְׁתֵּי הַשָּׂדוֹת הֵם אַחַת:

משנה ג

הַכֹּל מַפְסִיק לְזֶרָעִים. מְפֹרָשׁ בַּגְּמָרָא בַּיְרוּשַׁלְמִי דְּהַכֹּל לַאֲתוֹיֵי סֶלַע שֶׁהָיָה עוֹבֵר עַל פְּנֵי כָּל הַשָּׂדֶה, אִם צָרִיךְ הוּא לַעֲקֹר אֶת הַמַּחֲרֵשָׁה מִצַּד זֶה כְּדֵי לְהֵתִת אוֹתָהּ לְצַד זֶה, מַפְסִיק:

אֶלָּא גָּדֵר. גָּבֹהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים:

שֵׂעָר כּוֹתֵשׁ. עַנְפֵי הָאִילָן קְרוּיִין שֵׂעָר. וּפֵרוּשׁ שֵׂעָר כּוֹתֵשׁ, שֶׁהַנּוֹפוֹת שֶׁל אִילָנוֹת מִתְעָרְבִין זֶה עִם זֶה לְמַעְלָה מִן הַגָּדֵר כֶּעֱלִי זֶה הַתָּקוּעַ בַּמַּכְתֵּשׁ:

משנה ד

כָּל הָרוֹאִים זֶה אֶת זֶה. כָּל זְמַן שֶׁהָעוֹמֵד אֵצֶל אֶחָד מֵהָאִילָנוֹת יָכוֹל לִרְאוֹת הָאִילָן הָאַחֵר, אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בֵּינֵיהֶן גָּדֵר, אֵינוֹ מַפְסִיק, וְלוֹקֵחַ פֵּאָה מֵאִילָן אֶחָד עַל חֲבֵרוֹ:

לַזֵּיתִים שֶׁהָיוּ לָהֶם בְּכָל רוּחַ. פֵּאָה אַחַת הָיוּ נוֹתְנִים עַל כָּל הַזֵּיתִים שֶׁהָיוּ לָהֶם לְצַד מִזְרָחָהּ שֶׁל עִיר, וּפֵאָה אַחֶרֶת עַל כָּל הַזֵּיתִים שֶׁהָיוּ לָהֶם לְצַד מַעֲרָבָהּ, וְכֵן לְאַרְבַּע רוּחוֹת:

שֶׁהָיוּ לָהֶם בְּכָל הָעִיר. אֵין נוֹתְנִים כִּי אִם פֵּאָה אַחַת לְכֻלָּן, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין רוֹאִין זֶה אֶת זֶה, וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי צָדוֹק שֶׁאָמַר מִשְּׁמוֹ, אֲבָל הֲלָכָה כְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל:

משנה ה

שְׁנֵי מִינֵי חִטִּין. כְּגוֹן שְׁחַמְתִּית וּלְבָנָה:

משנה ו

הַלַּבְלָר. הַסּוֹפֵר:

הַזּוּגוֹת. הֵם כָּל אוֹתָן שְׁנַיִם שְׁנַיִם הַנִּזְכָּרִים בְּפֶרֶק קַמָּא דְּמַסֶּכֶת אָבוֹת, שֶׁקִּבְּלוּ שְׁנַיִם מִפִּי שְׁנַיִם [עַד] מִפִּי שִׁמְעוֹן הַצַּדִּיק:

משנה ז

שָׂדֶה שֶׁקִּצְרוּהָ כּוּתִים. לְעַצְמָן. וְלֹא שֶׁקִּצְרוּהָ פֹּעֲלֵי כּוּתִים לְיִשְׂרָאֵל, דְּאָז הֲוֵי כְּאִלּוּ קְצָרוּהָ יִשְׂרָאֵל:

קִרְסְמוּהָ נְמָלִים. דֶּרֶךְ הַנְּמָלָה לַחְתֹּךְ קְנֵה הַשִּׁבֹּלֶת מִלְּמַטָּה. וְלָזֶה קוֹרִים קִרְסוּם, לְשׁוֹן יְכַרְסְמֶנָּה חֲזִיר מִיָּעַר (תהלים פ):

פְּטוּרָה. דִּכְתִיב גַּבֵּי פֵּאָה וּבְקֻצְרְכֶם, עַד שֶׁתִּהְיוּ אַתֶּם הַקּוֹצְרִים:

שֶׁחוֹבַת הַקָּצִיר בַּקָּמָה. כְּלוֹמַר חוֹבַת הַפֵּאָה שֶׁל זֶה הִנִּיחָהּ בַּקָּמָה. וּנְהִי דְּאִם כְּלָה שָׂדֶה, חָזְרָה פֵּאָה לָעֳמָרִים וְחַיָּב לְהַפְרִישׁ פֵּאָה מִן הָעֳמָרִים, הַנֵּי מִלֵּי הֵיכָא דְּכִלָּה הוּא, אֲבָל הָכָא הוּא לֹא כִלָּה:

משנה ח

הַלּוֹקֵחַ נוֹתֵן פֵּאָה לַכֹּל. שֶׁחוֹבַת הַפֵּאָה מִמַּה שֶׁקָּצַר נִשְׁאַר בְּזֶה הַחֵצִי שֶׁקָּנָה הַלּוֹקֵחַ, וַהֲוֵי כְּאִלּוּ לֹא מָכַר לוֹ אֶלָּא מַה שֶּׁנִּשְׁאַר בַּשָּׂדֶה אַחַר שֶׁיּוֹצִיא מִמֶּנָּה הַפֵּאָה שֶׁרָאוּי לְהוֹצִיא מֵאוֹתָהּ שָׂדֶה. וְכֵן הַפּוֹדֶה מִיַּד הַגִּזְבָּר מוֹצִיא מִן הַחֵצִי שֶׁפָּדָה הַפֵּאָה הָרְאוּיָה לַשָּׂדֶה כֻּלָּהּ:

פרק ג

משנה א

מַלְבֻּנוֹת. עֲרוּגוֹת מְרֻבָּעוֹת. וּבִשְׁבִיל שֶׁעֲשׂוּיוֹת כְּדְפוּסֵי הַלְּבֵנוֹת קְרוּיִין מַלְבֻּנוֹת:

שֶׁבֵּין הַזֵּיתִים. וְהוּא הַדִּין לְכָל שְׁאָר אִילָנוֹת. וְנָקַט זֵיתִים לְאַשְׁמוּעִינַן דַּאֲפִלּוּ זֵיתִים שֶׁחַיָּבִים בַּפֵּאָה לֹא מַפְסְקֵי לְבֵית הַלֵּל, וְכָל שֶׁכֵּן שְׁאָר אִילָנוֹת שֶׁאֵין חַיָּבִין בַּפֵּאָה דְּפְשִׁיטָא דְּלֹא מַפְסְקֵי:

בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים פֵּאָה מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד. מִכָּל מַלְבֵּן וּמַלְבֵּן, הוֹאִיל וְעוֹמְדוֹת הָעֲרוּגוֹת פְּסָקֵי פְּסָקֵי וְאֵין מִתְעָרְבִין זוֹ עִם זוֹ קַסְבְרֵי בֵּית שַׁמַּאי דְּמַפְסְקֵי זֵיתִים. [אֲבָל] הֵיכָא דְּרָשֵׁי שׁוּרוֹת מִתְעָרְבִים מִזֶּה לָזֶה [מוֹדוּ] דְּלֹא מַפְסְקֵי. וּבְזְמַן שֶׁהָאִילָנוֹת מְרֻחָקִים זֶה מִזֶּה עַד שֶׁבְּקַרְקַע בֵּית סְאָה שֶׁהוּא חֲמִשִּׁים אַמָּה עַל חֲמִשִּׁים אַמָּה אֵין בּוֹ עֲשָׂרָה אִילָנוֹת, מוֹדִים בֵּית הִלֵּל שֶׁנּוֹתֵן פֵּאָה לְכָל מַלְבֵּן וּמַלְבֵּן, דְּהוֹאִיל וְהָאִילָנוֹת מְרֻחָקִים נִרְאִין הַדְּבָרִים שֶׁלֹּא בִּשְׁבִיל הָאִילָנוֹת נַעֲשׂוּ הַמַּלְבֻּנוֹת. וּבְזְמַן שֶׁהָאִילָנוֹת רְצוּפִים וְיֵשׁ עֶשֶׂר אִילָנוֹת בְּפָחוֹת מִבֵּית סְאָה מוֹדִים בֵּית שַׁמַּאי שֶׁנּוֹתֵן פֵּאָה אַחַת עַל הַכֹּל, לֹא נֶחְלְקוּ אֶלָּא כְּשֶׁיֵּשׁ עֶשֶׂר אִילָנוֹת בְּבֵית סְאָה:

משנה ב

הַמְנַמֵּר. מְלַקֵּט שְׁדֵהוּ מְקוֹמוֹת מְקוֹמוֹת, דְּמֵחֲזֵי כִּמְנוּמָר, לְשׁוֹן וְנָמֵר חֲבַרְבֶּרֹתָיו (ירמיה יג), שֶׁקָּצַר הַתְּבוּאָה שֶׁנִּתְבַּשְּׁלָה רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן בַּשָּׂדֶה:

וְשֹׁיֵר קְלָחִים לַחִים. אוֹתָן שֶׁלֹּא נִתְבַּשְּׁלוּ:

נוֹתֵן פֵּאָה מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד. כְּשֶׁחוֹזֵר לְלַקֵּט הַקְּלָחִים לַחִים שֶׁשִּׁיֵּר. דְּנִמּוּר מַפְסִיק וְלָאו אִתַּחְלְתָּא דְּקִצִּירָה חֲשִׁיבָא:

בְּזוֹרֵעַ שֶׁבָּת. יָרַק שֶׁקּוֹרִין לוֹ אניט"ו בְּלַעַ"ז:

שֶׁהוּא נוֹתֵן פֵּאָה לְכָל אַחַת וְאַחַת. מִפְּנֵי שֶׁאֵין דַּרְכָּן לְזָרֹעַ מֵהֶן שָׂדֶה אַחַת, לְפִיכָךְ חֲשׁוּבִין כָּל אוֹתָן עֲרוּגוֹת כְּאִלּוּ כָּל אַחַת מֵהֶן שָׂדֶה אַחַת. וְשֶׁבֶת וְחַרְדָּל חַיָּבִים בַּפֵּאָה אַף עַל פִּי שֶׁאֵין נוֹתְנִין פֵּאָה לַיָּרָק, מִשּׁוּם דְּלֶזֶרַע עֲבִידִי וּכְמִינֵי זְרָעִים חֲשִׁיבִי. וַהֲלָכָה כַּחֲכָמִים:

משנה ג

הַמַּחֲלִיק בְּצָלִים. אִית דְּמְפָרְשֵׁי לְשׁוֹן וְאַנְכִי אִישׁ חָלָק (בראשית כו), עַל שֵׁם שֶׁכְּשֶׁנִּתְלַשׁוּ נִשְׁאַר הַמָּקוֹם חָלָק. וְאִית דְּמְפָרְשֵׁי הַמַּחֲלִיק כְּמוֹ הַמְחַלֵּק, שֶׁנּוֹטֵל חֵלֶק מִן הַבְּצָלִים לַחִים לְמָכְרָן בַּשּׁוּק וְחֵלֶק אַחֵר מַנִּיחַ יְבֵשִׁים לַגֹּרֶן לְקִיּוּם:

נוֹתֵן פֵּאָה לְאֵלּוּ לְעַצְמָן. דְּכִשְׁנֵי מִינֵי חִטִּים דָּמוּ:

וְכֵן בְּכָרֶם. וְכֵן הַמַּחֲלִיק בְּכֶרֶם דִּינוֹ כְּמַחֲלִיק בִּבְצָלִים:

הַמֵּדַל נוֹתֵן מִן הַמְשֻׁיָּר עַל מַה שֶּׁשִּׁיֵּר. בִּזְמַן שֶׁהַבְּצָלִים זְרוּעִים רְצוּפִים נוֹטֵל מֵהֶם אֶחָד מִבֵּינְתַיִם כְּדֵי שֶׁהַנִּשְׁאָרִים יִתְגַּדְּלוּ בָּרֶוַח וְיֵעָשׂוּ גַּסִּים. וְזֶהוּ הַנִּקְרָא מֵדַל, שֶׁדּוֹלֶה וְשׁוֹלֵף אוֹתָם מִמְּקוֹמָם, וּתְנַן אֵיזֶהוּ מֵדַל, נוֹטֵל אַחַת וּמַנִּיחַ שְׁנַיִם. וְאוֹתָן שֶׁעוֹקֵר לִתֵּן רֶוַח לַנִּשְׁאָרִים אֵינָם חַיָּבִין בַּפֵּאָה, לְפִי שֶׁתַּקָּנַת הַנִּשְׁאָרִים הִיא, הִלְכָּךְ נוֹתֵן פֵּאָה מִן הַנִּשְׁאָר לְבַד וְהַנֶּעֱקָר פָּטוּר מִכְּלוּם דְּלֹא חֲשִׁיבָא קְצִירָה:

הַמַּחֲלִיק מֵאַחַת יָד. כְּלוֹמַר מֵעָנְיָן אֶחָד, אוֹ כֻּלּוֹ לַגֹּרֶן אוֹ כֻּלּוֹ לַשּׁוּק. וְרַמְבַּ"ם פֵּרֵשׁ מֵאַחַת יָד מִמָּקוֹם אֶחָד, שֶׁהַחֵלֶק שֶׁנּוֹטֵל לְמִכֹּר בַּשּׁוּק אֵינוֹ נוֹטֵל אוֹתוֹ מִכָּאן וּמִכָּאן אֶלָּא כֻּלּוֹ מִצַּד אֶחָד:

משנה ד

הָאֲמָהוֹת שֶׁל בְּצָלִים. בְּצָלִים גְּדוֹלִים שֶׁמַּנִּיחִין אוֹתָן לְגַדֵּל זֶרַע, וּמִתּוֹךְ שֶׁמִּשְׁתַּהִין בָּאָרֶץ לֹא חָזוּ לַאֲכִילָה אֶלָּא עַל יְדֵי הַדְּחַק, וּלְכָךְ פָּטַר רַבִּי יוֹסֵי. וְאֵין הֲלָכָה כְּמוֹתוֹ:

מַלְבֻּנוֹת הַבְּצָלִים שֶׁבֵּין הַיָּרָק. סָבַר רַבִּי יוֹסֵי דְּיָרָק כְּזֶרַע אַחֵר דָּמֵי, שֶׁאֵין דֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם לְהִיוֹת מַכְנִיס בְּצָלִים בֵּין הַיָּרָק, וּתְנַן לְעֵיל בְּפֶרֶק שֵׁנִי דְּזֶרַע אַחֵר מַפְסִיק. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי:

משנה ה

שֶׁלְּקָחוּ אֶת הָאִילָן. מֵהֶנֶךְ אִילָנוֹת דְּחָשִׁיב בְּפֶרֶק קַמָּא שֶׁחַיָּבִים בְּפֵאָה:

הַמּוֹכֵר קִלְחֵי אִילָן. שְׁרָשֵׁי צְמָחִים שֶׁחַיָּבִין בַּפֵּאָה, וְלֹא מָכַר לוֹ הַקַּרְקַע, נוֹתֵן הַלּוֹקֵחַ פֵּאָה מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד:

בִּזְמַן שֶׁלֹּא שִׁיֵּר. כְּלוֹמַר אִם לֹא הִתְחִיל בַּעַל הַשָּׂדֶה לִקְצֹר אוֹ לְלַקֵּט פֵּרוֹת, אָז הוּא דְּחַיָּב הַלּוֹקֵחַ לִתֵּן פֵּאָה. אֲבָל אִם הִתְחִיל בַּעַל הַשָּׂדֶה לִקְצֹר שָׂדֵהוּ קֹדֶם שֶׁמָּכַר אֶת אִלּוּ, שֶׁנִּשְׁאַר מִן הַשָּׂדֶה שֶׁלֹּא נִקְצַר אוֹ שֶׁלֹּא נִלְקַט, בַּעַל הַשָּׂדֶה הוּא הַנּוֹתֵן פֵּאָה עַל הַכֹּל, דִּמְכִי אַתְחִיל

בַּקְצִירָה אוֹ בִּלְקִיטַת הַפֵּרוֹת אִיחַיְּב בַּפֵּאָה שֶׁל כָּל הַשָּׂדֶה. וְרַבִּי יְהוּדָה לְפֵרוּשֵׁי מִלְּתֵיהּ דְּתָנָא קַמָּא אָתָא, וְכֵן הֲלָכָה:

משנה ו

קַרְקַע בֵּית רַבָּע. מָקוֹם שֶׁרָאוּי לִזְרֹעַ בּוֹ רֹבַע הַקַּב. וּפֵרְשׁוּ בּוֹ שֶׁהוּא עֶשֶׂר אַמּוֹת וּמֶחֱצָה עַל עֶשֶׂר אַמּוֹת בְּקֵרוּב:

הָעוֹשֶׂה סָאתַיִם. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ לֹא אָזַיל בָּתַר זְרִיעָה, אֶלָּא קַרְקַע הַמּוֹצִיאָה סָאתַיִם שֶׁהֵן שְׁנַיִם עֶשֶׂר קַבִּין:

לִקְצֹר וְלִשְׁנוֹת. דֶּרֶךְ הַקּוֹצְרִים אוֹחֵז מְלֹא כַּפּוֹ מִן הַקֶּמָה וְקוֹצֵר, כִּדְכְתִיב (תהלים קכט) שֶׁלֹּא מִלֵּא כַפּוֹ קוֹצֵר. וְאִם יֵשׁ בַּקֶּמָה כְּדֵי לְמַלֹּאת כַּפּוֹ שְׁנֵי פְּעָמִים חַיֶּבֶת בְּפֵאָה:

קַרְקַע כָּל שֶׁהוּא חַיֶּבֶת בַּפֵּאָה. דִּסְבִירָא לֵיהּ פְּאַת שָׂדְךָ כָּל שֶׁהוּא מַשְׁמַע, וּפָלֵיג אַכֻּלְּהוּ:

וּבַבִּכּוּרִים. דִּכְתִיב בָּהוּ אַדְמָתְךָ. וְהַנֵּי מִלֵּי בְּבִכּוּרֵי חִטָּה וּשְׂעוֹרָה, אֲבָל בְּבִכּוּרִים שֶׁל אִילָן אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא אִם כֵּן יֵשׁ לוֹ קַרְקַע שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמּוֹת סָבִיב לְאִילָן, שֶׁהוּא שִׁעוּר יְנִיקָתוֹ:

וְלִכְתֹּב עָלֶיהָ פְּרוֹזְבוּל. הֵלֶל תִּקֵּן פְּרוֹזְבוּל, כְּשֶׁרָאָה שֶׁהָיוּ נִמְנָעִים מִלְּהַלְווֹת לָעֲנִיִּים מִפְּנֵי הַשְּׁבִיעִית שֶׁמְּשַׁמֶּטֶת הַחוֹב, תִּקֵּן שֶׁיְּהֵא מוֹסֵר שִׁטְרוֹתָיו לְבֵית דִּין, וְכוֹתֵב, מוֹסֵר אֲנִי לָכֶם פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי הַדַּיָּנִין כָּל חוֹב שֶׁיֵּשׁ לִי שֶׁאֶגְבֶּנּוּ כָּל זְמַן שֶׁאֶרְצֶה, וּמִשֶּׁכָּתְבוּ לוֹ שְׁטָר זֶה שׁוּב אֵין שְׁבִיעִית מְשַׁמֶּטֶת חוֹבוֹ. וְדִוְקָא כְּשֶׁיֵּשׁ קַרְקַע כָּל דְּהוּא לַלְוֶה דְּאָז חָשִׁיב כְּאִלּוּ הַחוֹב גָּבוּי כְּבָר בְּיַד בֵּית דִּין וְתוּ לֹא קָרֵינָא בֵּיהּ לֹא יִגֹּשׁ, וְחָשְׁבִינַן לְקַרְקַע כָּל שֶׁהוּא כְּאִלּוּ שָׁוֶה כָּל הַחוֹב, דְּאֵין אוֹנָאָה לְקַרְקָעוֹת:

וְלִקְנוֹת עִמָּהּ נְכָסִים שֶׁאֵין לָהֶם אַחֲרָיוּת. דְּמִטַּלְטְלִין נִקְנִין אַגַּב קַרְקַע, בְּכֶסֶף בִּשְׁטָר וּבַחֲזָקָה, כִּדְתָנַן בְּפֶרֶק קַמָּא דְּקִדּוּשִׁין, וְשָׁם מְפֹרָשׁ:

משנה ז

שְׁכִיב מְרַע. הַשּׁוֹכֵב עַל מִטָּתוֹ מֵחֲמַת חֹלִי:

שִׁיֵּר קַרְקַע כָּל שֶׁהוּא. כָּל הַנֵּי שִׁיֵּר קַרְקַע כָּל שֶׁהוּא. דִּתְנַן בְּמַתְנִיתִין מִכָּאן וְעַד סוֹף פֶּרֶק, לָאו דַּוְקָא קַרְקַע, דְּהוּא הַדִּין מִטַּלְטְלִים כָּל שֶׁהֵן. אֶלָּא אַיְדֵי דְּתָנָא רֵישָׁא גַּבֵּי פֵּאָה וּבִכּוּרִים וּפְרוֹזְבוּל קַרְקַע כָּל שֶׁהוּא, תָּנָא בְּכָל הֲנָךְ נַמִּי קַרְקַע כָּל שֶׁהוּא:

מַתָּנָתוֹ קַיֶּמֶת. אִם קָנוּ מִיָּדוֹ עַל הַמַּתָּנָה, אַף עַל פִּי שֶׁעָמַד מֵחָלְיוֹ אֵינוֹ יָכוֹל לַחֲזֹר בּוֹ, הוֹאִיל וְשִׁיֵּר לְעַצְמוֹ כָּל שֶׁהוּא גַּלֵּי דַּעְתֵּיהּ דְּלָאו מַחֲמַת מִיתָה כָּתַב הַמַּתָּנָה:

לֹא שִׁיֵּר קַרְקַע כָּל שֶׁהוּא. לְעַצְמוֹ, מִסְתָּמָא לֹא שָׁבִיק אִינָשׁ נַפְשֵׁיהּ עַרְטִילָאי, וְאִם לֹא שֶׁהָיָה חוֹשֵׁב וַדַּאי שֶׁיָּמוּת לֹא הָיָה נוֹתֵן כָּל נְכָסָיו, הִלְכָּךְ אִם עָמַד חוֹזֵר, וַאֲפִלּוּ קָנוּ מִיָּדוֹ:

וְכָתַב לְאִשְׁתּוֹ כָּל שֶׁהוּא אִבְּדָה כְּתֻבָּתָהּ. בִּשְׁכִיב מְרַע מֵירֵי, שֶׁמְּחַלֵּק נְכָסָיו לְבָנָיו, וְכָתַב לְאִשְׁתּוֹ חֵלֶק בֵּין הַבָּנִים, וְשָׁמְעָה אִיהִי וְשָׁתְקָה וְלֹא אָמְרָה כְּתֻבָּתִי אֲנִי גּוֹבָה אוֹ כַּיּוֹצֵא בָּזֶה, אִבְּדָה כְּתֻבָּתָהּ:

רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר אִם קִבְּלָה עָלֶיהָ. שֶׁתְּהֵא שֻׁתָּפֶת בֵּין הַבָּנִים, אֲפִלּוּ לֹא קָנוּ מִיָּדָהּ, וְהוּא לֹא צִוָּה שֶׁיִּכְתְּבוּ כָּךְ בְּפָנֶיהָ, אִבְּדָה כְּתֻבָּתָהּ וְשׁוּב אֵינָהּ יְכוֹלָה לַחֲזֹר בָּהּ. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי:

משנה ח

הַכּוֹתֵב כָּל נְכָסָיו לְעַבְדּוֹ. שֶׁכָּתַב כָּל נְכָסַי נְתוּנִים לִפְלוֹנִי עַבְדִּי, הֲרֵי הָעֶבֶד בִּכְלַל הַנְּכָסִים וְנָתַן לוֹ אֶת עַצְמוֹ. וְהָא דְּקָאָמַר עַבְדִּי הַיְנוּ עַבְדִּי שֶׁהָיָה כְּבָר:

שִׁיֵּר קַרְקַע כָּל שֶׁהוּא לֹא יָצָא בֶּן חוֹרִין. דְּכָל הֵיכָא דְּנָחִית לְשִׁיּוּרָא אָמְרִינַן לְדִידֵיהּ נַמִּי שִׁיֵּר, וְכִי אָמַר כָּל נְכָסַי לְךָ אַשְׁאָר נְכָסִים קָאָמַר וְלַחֲנוּפֵי לֵיהּ קָאָתֵי, וְלֹא שְׁחָרְרֵיהּ, כֵּיוָן דְּלֹא אָמַר לֵיהּ עַצְמְךָ וּנְכָסַי. וְאֲפִלּוּ אֵין לוֹ שׁוּם נְכָסִים אֶלָּא הָעֶבֶד וְהַקַּרְקַע שֶׁשִּׁיֵּר, מִכָּל מָקוֹם לֹא יָצָא לְחֵרוּת, דְּכֵיוָן דְּאֵין מִתְקַיְּמִים דִּבּוּר כָּל נְכָסַי דְּהָא אָתָא חוּץ וּבָטֵל לֵיהּ, דְּלֹא פַּלְגִינַן דִּבּוּרָא, וַהֲוֵי בָּטֵל לְגַמְרֵי וְלֹא קָנָה לֹא עַצְמוֹ וְלֹא נְכָסִים:

רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר לְעוֹלָם הוּא בֶּן חוֹרִין. בֵּין אֵין לוֹ נְכָסִים אֲחֵרִים אֶלָּא הָעֶבֶד וְהַקַּרְקַע שֶׁשִּׁיֵּר, וּבֵין יֵשׁ לוֹ נְכָסִים אֲחֵרִים, לְעוֹלָם הוּא בֶּן חוֹרִין. וּמוֹקְמִינַן דִּבּוּר כָּל נְכָסַי בְּעֶבֶד לְבַדּוֹ כְּשֶׁאֵין לוֹ נְכָסִים אֲחֵרִים, וְלֹא אָמְרִינַן דִּבְמָה שֶׁאָמַר חוּץ בִּטֵּל דִּבּוּרוֹ שֶׁאָמַר כָּל נְכָסַי, דְּפַלְגִינַן דִּבּוּרָא, וּמְקַיְּמִינַן לֵיהּ בְּעֶבֶד, וְיָצָא בֶּן חוֹרִין:

חוּץ מֵאֶחָד מֵרִבּוֹא. וְלֹא פֵּרֵשׁ מַהוּ מְשַׁיֵּר, דְּהָתָם אָמְרִינַן דְּאֶחָד מֵרִבּוֹא דְּקָאָמַר הַיְנוּ עֶבֶד, וְאֵיהוּ לֹא חָשִׁיב לֵיהּ אֶלָּא כְּאֶחָד מֵרִבּוֹא בִּנְכָסִים, וְאַף עַל גַּב דְּשָׁוֵי טְפֵי. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן:

פרק ד

משנה א

הַפֵּאָה נִתֶּנֶת בִּמְחֻבָּר. דִּכְתִיב (ויקרא יט) לֶעָנִי וְלַגֵּר תַּעֲזֹב, הַנַּח לִפְנֵיהֶם וְהֵם יְבוֹזְזוּ:

בְּדָלִית. גֶּפֶן הַמְּדֻלֶּית עַל גַּבֵּי עֵצִים אוֹ עַל גַּבֵּי אִילָנוֹת:

מוֹרִיד וּמְחַלֵּק. דִּכְתִיב (שם) תַּעֲזֹב אוֹתָם, אוֹתָם שֶׁאֵין בָּהֶם סַכָּנָה אַתָּה עוֹזֵב לִפְנֵיהֶם וְאִי אַתָּה עוֹזֵב אוֹתָם שֶׁיֵּשׁ סַכָּנָה בַּעֲלִיָּתָם, אֶלָּא מוֹרִיד מִן הָאִילָן וּמְחַלֵּק לָהֶם:

בַּחֲלִיקֵי אֱגוֹזִים. עַל שֵׁם שֶׁאִילָנוֹת שֶׁל אֱגוֹזִים חֲלָקִים וְאֵין בָּהֶם קְשָׁרִים כִּשְׁאָר אִילָנוֹת קְרוּיִן חֲלִיקֵי אֱגוֹזִים. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן:

אֲפִלּוּ תִּשְׁעִים וְתִשְׁעָה. אֲרִישָׁא קָאֵי, בְּפֵאָה הַנִּתֶּנֶת בִּמְחֻבָּר:

משנה ב

בְּדָלִית וּבְדֶקֶל. שֶׁמְּצוּיוֹת בְּתִלּוּשׁ:

משנה ג

נָטַל. אֶחָד מִן הָעֲנִיִּים מִקְצַת פֵּאָה שֶׁלִּקֵּט כְּבָר וְזָרַק לוֹ עַל הַשָּׂאָר כְּדֵי לְקָנֹת:
אֵין לוֹ בָּהּ כְּלוּם. אֲפִלּוּ בְּמַה שֶׁלִּקֵּט, דְּקוֹנְסִין אוֹתוֹ וּמוֹצִיאִין מִמֶּנּוּ הַתָּלוּשׁ וְהַמְחֻבָּר:
נָפַל לוֹ עָלֶיהָ וְכוּ'. אַף עַל גַּב דְּאַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁל אָדָם קוֹנוֹת לוֹ בְּסִמְטָא וּבְצִדֵּי רְשׁוּת הָרַבִּים, הָכָא בִּשְׂדֵה חֲבֵרוֹ לֹא תַקִּינוּ לֵיהּ רַבָּנָן שֶׁיְּקֻנוּ לוֹ אַרְבַּע אַמּוֹתָיו. אִי נַמִּי כֵּיוָן דְּנָפַל עָלֶיהָ גָּלֵי דַּעְתֵּיהּ דְּבִנְפִילָה נִיחָא לֵיהּ דִּלְקְנֵי, בְּאַרְבַּע אַמּוֹת לֹא נִיחָא לֵיהּ דִּלְקְנֵי:

משנה ה

שָׁלֹשׁ אַבְעָיוֹת בַּיּוֹם. שָׁלֹשׁ פְּעָמִים מִתְגַּלֶּה בַּעַל הַבַּיִת וְנִרְאֶה בְּתוֹךְ שָׂדֵהוּ כְּדֵי שֶׁיְּקֻחוּ הָעֲנִיִּים פֵּאָה. אַבְעָיוֹת לְשׁוֹן גִּלּוּי, נִבְעוּ מַצְפֶּנָיו (עובדיה א) מְתַרְגְּמִינַן אַגְלָיָן מַטְמְרוֹהִי:
בַּשַּׁחַר. מִפְּנֵי הַמַּנִּיקוֹת שֶׁבְּנֵיהֶם יְשֵׁנִים בַּשַּׁחַר וְאֵז יֵשׁ לָהֶם פְּנַאי לְלַקֵּט:
וּבַחֲצוֹת. מִפְּנֵי הַתִּינוֹקוֹת שֶׁדַּרְכָּן לָצֵאת בַּחֲצוֹת וְהוֹלְכִים לְלַקֵּט פֵּאָה:
וּבְמִנְחָה. מִפְּנֵי הַזְּקֵנִים הַהוֹלְכִים עַל מִשְׁעַנְתָּם וְאֵין מַגִּיעִים לַשָּׂדֶה עַד שְׁעַת הַמִּנְחָה:
שֶׁלֹּא יִפְחֲתוּ. מִשָּׁלֹשׁ עִתִּים הַלָּלוּ. וְהֲלָכָה שֶׁאֵין נוֹתְנִין פֵּאָה אֶלָּא בְּשָׁלֹשׁ עִתִּים הַלָּלוּ, אֵין פּוֹחֲתִין מֵהֶן וְאֵין מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶם:
שֶׁל בֵּית נָמֵר. שֵׁם מָקוֹם, כְּדִכְתִיב (במדבר לב) אֶת בֵּית נִמְרָה. קוֹשְׁרִים חֶבֶל בְּצַד הַקָּמָה וְקוֹצְרִים וְהוֹלְכִים עַד שֶׁיִּכְלֶה הַחֶבֶל, וּמַנִּיחִים פֵּאָה לְכָל הַחֶבֶל, וְחוֹזְרִים וְקוֹשְׁרִים וּמַנִּיחִים פֵּאָה, וְהֵינוּ מִכָּל אֶמָּן וְאֶמָּן, כְּלוֹמַר מִכָּל שׁוּרָה וְשׁוּרָה, וְעַל זֶה מַזְכִּירִין אוֹתָן לְשֶׁבַח:

משנה ו

עוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁקִּצֵּר אֶת שָׂדֵהוּ וְכוּ'. דִּכְתִיב גַּבֵּי לֶקֶט וּפֵאָה וּבְקֻצְרְכֶם פְּרָט לְשֶׁקִּצְרוּהָ עוֹבְדֵי כוֹכָבִים, וְגַבֵּי שִׁכְחָה כְּתִיב (דברים כד) כִּי תִקְצֹר קְצִירְךָ וְשָׁכַחְתָּ עֹמֶר, מִכָּאן אָמְרוּ עוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁקִּצֵּר שָׂדֵהוּ וְאַחַר כָּךְ נִתְגַּיֵּר פָּטוּר:
שֶׁאֵין הַשִּׁכְחָה אֶלָּא בְּשָׁעַת עִמּוּר. וּבְשָׁעַת עִמּוּר מִיהָא גֵּר הָיָה וְחַיָּב בְּכָל הַמִּצְוֹת. וְרַבָּנָן סָבְרֵי הוֹאִיל וְאִיכָּא שִׁכְחָה בָּעֹמֶר וְאִיכָּא שִׁכְחָה בַּקָּמָה כְּדִכְתִיב (שם) וְשָׁכַחְתָּ עֹמֶר בַּשָּׂדֶה, לְרַבּוֹת שִׁכְחַת קָמָה, אֶת שֶׁיֵּשְׁנוֹ בְּשִׁכְחַת קָמָה יֶשְׁנוֹ בְּשִׁכְחַת עֹמֶר, וְהַאי עוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁקִּצֵּר שֶׁלֹּא הָיָה בְּשִׁכְחַת קָמָה דְּאוֹתָהּ שָׁעָה עוֹבֵד כּוֹכָבִים הָיָה, אַף עַל פִּי שֶׁעַכְשָׁיו נִתְגַּיֵּר אֵינוֹ בְּשִׁכְחַת עֹמֶר. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה:

משנה ז

קָמָה וּפָדָה עֲמָרִים פְּטוּרָה. דְּמִקְּרָא דִּמְמַעֲטִינַן קָצִיר עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים מְמַעֲטִינַן נַמִּי קָצִיר הֶקְדֵּשׁ, דִּלְאו קָצִירָךְ הוּא. וּלְעִנְיַן שִׁכְחָה פְּלִיגֵי רַבִּי יְהוּדָה וְרַבָּנָן בְּהֶקְדֵּישׁ קָמָה וּפָדָה עֲמָרִים, כִּי הֵיכִי דִּפְלִיגֵי בְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁקִּצֵּר שֶׁדֵּהוּ וְאַחַר כָּךְ נִתְגַּיֵּר:

משנה ח

עַד שֶׁלֹּא בָאוּ לְעוֹנַת הַמַּעְשְׂרוֹת. הַיְנוּ מֵרוּחַ, כְּשֶׁהוּא מַשְׁוֶה פְּנֵי הַכְּרִי בְּרַחַת, אִם בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הָיוּ בְּיַד הַגִּזְבָּר פְּטוּרִים, וְאִם לָאו אֵין הַהֶקְדֵּשׁ פּוֹטְרָן:

וּגְמָרָן הַגִּזְבָּר. שֶׁנִּגְמְרוּ בְּעוֹדָן בְּיַד הַגִּזְבָּר:

משנה ט

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר זָכָה לוֹ. פְּלֶגְתָּא דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבָּנָן בְּעָשִׁיר שֶׁלָּקַט פֵּאָה לִזְכוּת בָּהּ לְעָנִי. דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר סָבַר אָמְרִינַן תְּרֵי מִגּוֹ, מִגּוֹ דְּאִי בָּעֵי מַפְקַר לְנִכְסֵיהּ וַהֲוֵי עָנִי וְחָזֵי לֵיהּ, הַשְׁתָּא נַמִּי חָזֵי לֵיהּ, וּמִגּוֹ דְּאִי בָּעֵי זָכֵי לְנַפְשֵׁיהּ זָכֵי נַמִּי לְחַבְרֵיהּ. וְרַבָּנָן סָבְרֵי חַד מִגּוֹ אָמְרִינַן, תְּרֵי מִגּוֹ לֹא אָמְרִינַן. אֲבָל מֵעָנִי לְעָנִי, דִּבְרֵי הַכֹּל זָכָה לוֹ:

שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים חַיָּב בְּמַעַשְׂרוֹת. דְּהוֹאִיל וְאֵין הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים חַיָּב בְּלֶקֶט שִׁכְחָה וּפֵאָה הֲוֹוּ לְהוּ כִּשְׁאָר תְּבוּאָה שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁחַיֶּבֶת בְּמַעֲשֵׂר:

אֶלָּא אִם כֵּן הִפְקִיר. לַעֲנִיִּים וְלַעֲשִׁירִים, דְּהֶפְקֵר פָּטוּר מִן הַמַּעֲשֵׂר. וּמַתְנִיתִין רַבִּי מֵאִיר הִיא דְּאָמַר אֵין קִנְיָן לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְהַפְקִיעַ מִן הַמַּעֲשֵׂר. וְאֵין כֵּן הֲלָכָה:

משנה י

הַנּוֹשֵׂר בִּשְׁעַת הַקְּצִירָה. שֶׁבָּלִים הַנּוֹפְלִים בִּשְׁעַת הַקְּצִירָה:

הָכָהוּ קוֹץ. כָּל הֵיכָא דְּנוֹשֵׂר מֻחְמַת אֹנֶס אֵינוֹ לֶקֶט, דִּכְתִיב (ויקרא יט) וְלֶקֶט קְצִירְךָ, אֵין לֶקֶט אֶלָּא מֻחְמַת קְצִיר:

תּוֹךְ הַיָּד. אַנְשֵׂר קְאֵי, כְּלוֹמַר תּוֹךְ הַיָּד וְנָשַׂר, תּוֹךְ הַמַּגָּל וְנָשַׂר, דְּהַנּוֹשֵׂר מִתּוֹךְ הַיָּד וּמִתּוֹךְ הַמַּגָּל לָעֲנִיִּים. אֲבָל הַנּוֹשֵׂר מֵאַחַר הַיָּד מִנִּדְנוּד יָדוֹ וּמֵאַחַר הַמַּגָּל מִכֹּחַ תְּנוּעַת הַמַּגָּל, לְבַעַל הַבַּיִת, דְּאֵין זֶה בִּדֶּרֶךְ קְצִירָה:

רֹאשׁ הַיָּד. כְּשֶׁיָּדוֹ מְלֵאָה וְיֵשׁ שִׁבֳּלִים בֵּין רָאשֵׁי אֶצְבְּעוֹתָיו לְפַס יָדוֹ, הַנּוֹשֵׂר מִשָּׁם, וְכֵן הַנּוֹשֵׂר מֵרֹאשׁ הַמַּגָּל:

רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר לָעֲנִיִּים. דְּדָמֵי לְתוֹךְ הַיָּד וּלְתוֹךְ הַמַּגָּל:

וְרַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר לְבַעַל הַבַּיִת. דִּמְדַמֵּי לֵיהּ לְאַחַר הַיָּד וּלְאַחַר הַמַּגָּל. וַהֲלָכָה כְּרַבִּי עֲקִיבָא:

משנה יא

חוֹרֵי הַנְּמָלִים. דֶּרֶךְ הַנְּמָלִים לִכְנֹס תְּבוּאָה בְּחוֹרֵיהֶן:

שֶׁבְּתוֹךְ הַקָּמָה. עַד שֶׁלֹּא הִתְחִילוּ לִקְצֹר:

שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת. שֶׁאֵין לָעֲנִיִּים בַּקָּמָה כְּלוּם:

שֶׁלְּאַחַר הַקּוֹצְרִים. לְאַחַר שֶׁהִתְחִילוּ לִקְצֹר חִישִׁינַן שֶׁמָּא הֵבִיאוּ שָׁם הַנְּמָלִים מִן הַלֶּקֶט. הִלְכָךְ הַחִטִּים הָעֶלְיוֹנִים שֶׁבַּחוֹרִים אוֹ שֶׁבֶּלִים הָעֶלְיוֹנִים לָעֲנִיִּים, דְּיֵשׁ שָׁם מִן הַלֶּקֶט, אֲבָל חִטִּים הַתַּחְתּוֹנִים לְבַעַל הַבַּיִת, דְּמִן הַקָּמָה הָיָה. וְאֵלּוּ הֵן עֶלְיוֹנִים, כָּל שֶׁהֵן לְבָנִים. וְאֵלּוּ הֵן תַּחְתּוֹנִים, הַיְרוּקִים שֶׁנּוֹטִים לְהַשְׁחִיר וְנִכָּרִים שֶׁהֵם יְשָׁנִים:

רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר הַכֹּל לָעֲנִיִּים. שֶׁאִי אֶפְשָׁר לַגֹּרֶן בְּלֹא יֶרֶקוֹן, וְשֶׁמָּא אֵלּוּ הַיְרוּקִים מִן הַתְּבוּאָה חֲדָשָׁה שֶׁקְּצָרוּ עַכְשָׁיו שֶׁיֵּשׁ בָּהּ חֵלֶק לָעֲנִיִּים:

שֶׁסְּפֵק לָקֶט לָקֶט. דִּכְתִיב (שם) לֶעָנִי וְלַגֵּר תַּעֲזֹב הַנַּח לִפְנֵיהֶם מִשֶּׁלְּךָ. וַהֲלָכָה כְּרַבִּי מֵאִיר:

פרק ה

משנה א

גָּדִישׁ שֶׁלֹּא לָקַט תַּחְתָּיו. מִי שֶׁאָסַף וְהִגְדִּישׁ אֶת הָעֳמָרִים לְמָקוֹם אֶחָד בְּתוֹךְ הַשָּׂדֶה שֶׁעֲדַיִן לֹא לָקְטוּ שָׁם הָעֲנִיִּים אֶת הַלֶּקֶט:

כָּל הַנּוֹגְעוֹת בָּאָרֶץ לָעֲנִיִּים. דִּקְנָסוּהוּ רַבָּנָן לְפִי שֶׁהִגְדִּישׁ עַל גַּב הַלֶּקֶט, וַאֲפִלּוּ הִגְדִּישׁ חִטִּים עַל גַּבֵּי לֶקֶט שֶׁל שְׂעוֹרִים הֲוֵי כָּל הַנּוֹגֵעַ מִן הַחִטִּים בָּאָרֶץ לָעֲנִיִּים:

הָרוֹחֵשׁ שֶׁפִּזְּרָה אֶת הָעֳמָרִים. עַל גַּבֵּי הַלֶּקֶט:

כְּדֵי נְפִילָה. כְּדֵי שִׁעוּר שֶׁרָגִיל לִפּוֹל בְּשָׁעַת קְצִירָה, שֶׁהֵם אַרְבָּעָה קַבִּין לְכוֹר זֶרַע, וְהַכּוֹר הוּא שִׁלְשִׁים סְאִין. וּמִשּׁוּם דְּאָמַר תַּנָּא קַמָּא אוֹמְדִים כַּמָּה לֶקֶט רְאוּיָה לַעֲשׂוֹת, קָא מַשְׁמַע לָן רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אֵין הַדָּבָר צָרִיךְ אֹמֶד, שֶׁכְּבָר קָצוּב וְעוֹמֵד כְּדֵי נְפִילָה, בִּשְׁלֹשִׁים סְאִין שֶׁל זֶרַע רָגִיל לִפֹּל מִמֶּנּוּ בְּשָׁעַת קְצִירָה אַרְבָּעָה קַבִּין, וְכָךְ יִתֵּן לָעֲנִיִּים:

משנה ב

שִׁבֹּלֶת שָׁבַקְצִיר. שִׁיֵּר בְּקְצִירָתוֹ שִׁבֹּלֶת אַחַת שֶׁלֹּא קָצַר, וְרֹאשׁ אוֹתָהּ שִׁבֹּלֶת מַגִּיעַ לַקֶּמָה, אִם אוֹתָהּ שִׁבֹּלֶת נִקְצֶרֶת עִם הַקֶּמָה הֲרֵי הִיא שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת, שֶׁהַקֶּמָה מַצִּילָתָהּ, דְּלֹא קְרִינַן בָּהּ לֹא תְשׁוּב לְקַחְתּוֹ (דברים כד):

מְעַשֵּׂר שִׁבֹּלֶת אַחַת וְנוֹתֵן לוֹ. לְפִי שֶׁחַיָּב לִתֵּן לוֹ דָּבָר מְתֻקָּן כְּמוֹ שֶׁהָיְתָה שִׁבֹּלֶת שֶׁל לֶקֶט דִּפְטוּרָה מִן הַמַּעֲשְׂרוֹת, וְאַף עַל פִּי שֶׁעֲדַיִן לֹא נִתְמָרַח חָל שָׁם מַעֲשֵׂר עָלָיו, כְּמוֹ מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן שֶׁהִקְדִּימוֹ בַּשִּׁבֳּלִין שֶׁחָל עָלָיו שֵׁם מַעֲשֵׂר אַף עַל פִּי שֶׁעֲדַיִן לֹא נִתְמָרַח. וְכֵיצַד הוּא עוֹשֶׂה, מֵבִיא שְׁתֵּי שִׁבֳּלִים מִגָּדִישׁ זֶה שֶׁנִּתְעָרְבָה בּוֹ שִׁבֹּלֶת שֶׁל לֶקֶט, וְאוֹמֵר עַל אַחַת מֵהֶן,

אִם זוֹ לֶקֶט מוּטָב, וְאִם לָאו הֲרֵי מַעֲשְׂרוֹתֶיהָ קְבוּעִים בְּזוֹ הַשֵּׁנִית, וְנוֹתֵן לוֹ אֶת הָרִאשׁוֹנָה. וּבַיְרוּשַׁלְמִי פָּרֵיךְ וְנֵחוּשׁ שֶׁמָּא זֹאת הַשְּׁנִיָּה שֶׁקָּבַע עָלֶיהָ הַמַּעֲשְׂרוֹת שֶׁל לֶקֶט הִיא, וְכֵיוָן שֶׁהִיא פְּטוּרָה מִן הַמַּעֲשֵׂר אֵין הַמַּעֲשְׂרוֹת קוֹבְעִים בָּהּ שֶׁאֵין מַפְרִישִׁין מִן הַפָּטוּר עַל הַחִיּוּב, וּמְשֶׁנֵּי שֶׁלּוֹקֵחַ שִׁבֹּלֶת שִׁלִּישִׁית וְאוֹמֵר אִם הַשְּׁנִיָּה שֶׁקָּבַעְתִּי בָּהּ הַמַּעֲשְׂרוֹת הִיא לֶקֶט וְאֵינָהּ יְכוֹלָה לִהְיוֹת מַעֲשֵׂר, הֲרֵי זוֹ הַשְּׁלִישִׁית מַעֲשֵׂר עַל הָרִאשׁוֹנָה:

אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְכִי הֵיאַךְ הֶעָנִי הַזֶּה מַחֲלִיף דָּבָר שֶׁלֹּא בָא בִּרְשׁוּתוֹ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לְדִבְרֵיהֶם דְּרַבָּנָן קָאָמַר לְהוּ, לְדִידְכוּ דְּפַלְגִיתוּ עֲלֵי (לעיל פ"ד מ"ט) בְּעָשִׁיר שֶׁלָּקַט פֵּאָה לֶעָנִי שֶׁאֲנִי אוֹמֵר זָכָה לוֹ וְאַתּוּן אָמְרִיתוּ דְּלֹא זָכָה לוֹ, הֵיאַךְ הֶעָנִי הַזֶּה מַחֲלִיף דָּבָר שֶׁלֹּא בָא בִּרְשׁוּתוֹ, דְּהָא אֵין בַּעַל הַשָּׂדֶה יָכוֹל לְזַכּוֹת לוֹ אֶת הַלֶּקֶט לְפִי דִּבְרֵיכֶם, וְנִמְצָא דְּלֶקֶט זֶה לֹא בָא בִּרְשׁוּתוֹ שֶׁל עָנִי, אֶלָּא לְדִבְרֵיכֶם מְזַכֶּה אֶת הֶעָנִי בְּכָל הַגָּדִישׁ עַל מְנָת לְהַחֲזִיר, דְּמַתָּנָה עַל מְנָת לְהַחֲזִיר שְׁמָהּ מַתָּנָה, וְנִמְצֵאת אוֹתָהּ שִׁבֹּלֶת שֶׁהִיא לֶקֶט בָּאָה לְיַד הֶעָנִי וְיָכוֹל לְהַחְלִיפָהּ בְּאַחֶרֶת. וְרַבָּנָן אָמְרֵי, הָכָא עָשׂוּ אֶת שֶׁאֵינוֹ זוֹכֶה כְּזוֹכֶה, וְחָשְׁבִינַן לְהַאי שִׁבֹּלֶת שֶׁל לֶקֶט כְּאִלּוּ בָּאָה לְיָדוֹ שֶׁל עָנִי, אַף עַל גַּב דְּלֹא זָכָה בָהּ, לְעָנְיָן זֶה שֶׁיָּכוֹל לְהַחְלִיפָהּ בְּאַחֶרֶת. וַהֲלָכָה כַּחֲכָמִים:

משנה ג

אֵין מְגַלְגְּלִין בְּטוֹפֵחַ. מִין קִטְנִית דַּק, שֶׁקּוֹרִין לוֹ בַּעֲרָבִי גִילבא"ן. וְרַמְבַּ"ם פֵּרֵשׁ שֶׁהוּא מִין זֶרַע שֶׁקּוֹרִין לוֹ קורטמ"ן וְדוֹמֶה לִשְׁעוֹרִים. וְאוֹמֵר רַבִּי מֵאִיר שֶׁאֵין מְגַלְגְּלִין זֶה הַמִּין עִם שְׁאָר מִינֵי זְרָעִים, לְקַצֵּר אוֹתָם בְּיַחַד, כִּי הַלֶּקֶט שֶׁהָיָה רָאוּי לִפֹּל מִשְּׁאָר מִינֵי זְרָעִים יִפֹּל מִזֶּה הַמִּין הַגָּרוּעַ, וְנִמְצָא מַפְסִיד לָעֲנִיִּים:

וַחֲכָמִים מַתִּירִים מִפְּנֵי שֶׁאַפְשָׁר. שֶׁיִּפֹּל לֶקֶט מִשְּׁאָר זְרָעִים כְּמוֹ מִן הַטּוֹפֵחַ. וַהֲלָכָה כַּחֲכָמִים. פֵּרוּשׁ אַחֵר אֵין מַעֲלִין מַיִם בַּגַּלְגַּל מִן הַבּוֹר לְהַשְׁקוֹת אֶת הַשָּׂדֶה אוֹ לְהַרְבִּיצָהּ עַד שֶׁיְּהֵא מַשְׁקֶה טוֹפֵחַ עָלֶיהָ בְּשָׁעָה שֶׁהָעֲנִיִּים בָּאִים בִּשְׁבִיל הַלֶּקֶט, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַפְסִיד לָעֲנִיִּים. וַחֲכָמִים מַתִּירִין, מִפְּנֵי שֶׁאֶפְשָׁר שֶׁיְּשׁוּמוּ הַהֶפְסֵד שֶׁל עֲנִיִּים בָּזֶה וְיִתֵּן בַּעַל הַשָּׂדֶה כְּפִי הַשּׁוּמָא שֶׁיְּשׁוּמוּ עָלָיו, וּלְרַבִּי מֵאִיר דְּאָמַר אֵין מְגַלְגְּלִין, שָׁמִין לְבַעַל הַבַּיִת הֶפְסֵדוֹ וְנוֹטֵל מִן הָעֲנִיִּים:

משנה ד

עָנִי הָיָה בְּאוֹתָהּ שָׁעָה. וּפָטוּר מִלְּשַׁלֵּם. וַהֲלָכָה כַּחֲכָמִים:

משנה ה

הַמַּחֲלִיף עִם הָעֲנִיִּים. נוֹתֵן תְּבוּאָה אוֹ פֵּרוֹת לֶעָנִי בְּחִלּוּף מַה שֶּׁלִּקֵּט:

שֶׁלּוֹ פָּטוּר. מִן הַמַּעֲשֵׂר. מַה שֶּׁנָּתַן לוֹ הֶעָנִי שֶׁהוּא שֶׁל לֶקֶט שִׂכְחָה וּפֵאָה:

וְשֶׁל עֲנִיִּים חַיָּב. מַה שֶּׁנָּתַן בַּעַל הַבַּיִת לֶעָנִי מִתְּבוּאָתוֹ, וְחַיָּב לְעַשֵּׂר קֹדֶם שֶׁיִּתֵּן אוֹתוֹ לֶעָנִי: **שְׁנַיִם שֶׁקִּבְּלוּ אֶת הַשָּׂדֶה**. וְהֵם עֲנִיִּים:

בַּאֲרִיסוּת. לְמֶחֱצָה לִשְׁלִישׁ וְלִרְבִיעַ, וְהֵם נַעֲשִׂים כְּבַעַל הַבַּיִת, וּבַעַל הַבַּיִת עָנִי אָסוּר בְּלֶקֶט שֶׁל שָׂדֵהוּ דִּכְתִיב (ויקרא יט) לֹא תְלַקֵּט לֶעָנִי, אַזְהָרָה לֶעָנִי שֶׁלֹּא יְלַקֵּט הַלֶּקֶט שֶׁלּוֹ, וְחַיָּב לְהַפְרִישׁ מַעְשַׂר עָנִי וְלִתֵּת אוֹתוֹ לְעָנִי אַחֵר. וְדָוְקָא כָּל אֶחָד עַל חֶלְקוֹ נַעֲשֶׂה כְּבַעַל הַבַּיִת, וְלֹא עַל חֵלֶק חֲבֵרוֹ. הִלְכָךְ מֻתָּרִין לִתֵּן זֶה לָזֶה מַעְשַׂר עָנִי:

שֶׁקִּבְּלָהּ מִמֶּנּוּ לְמֶחֱצָה. שֶׁזָּכָה בְּמֶחֱצָה. אֲבָל אִם אָמַר לֵיהּ [שְׁלִישׁ] מַה שֶּׁאַתָּה קוֹצֵר, אֵין לוֹ חֵלֶק אֶלָּא בַּתְּלוּשׁ, וְחִיּוּב לֶקֶט שִׁכְחָה וּפֵאָה הַכֹּל עַל בַּעַל הַשָּׂדֶה, וְאַף עַל פִּי שֶׁשִּׁכְחַת הָעֳמָרִים בַּתְּלוּשׁ בִּשְׁעַת עְמִיר, מִכָּל מָקוֹם כָּאן פָּטוּר דְּלֹא קָרִינַן בֵּיהּ קְצִירְךָ הוֹאִיל וְלֹא זָכָה אֶלָּא בַּתְּלוּשׁ. וְגַר שֶׁנִּתְגַּיֵּר לְאַחַר קְצִירָה דְּחַיָּב בְּשִׁכְחָה לְעִיל לְרַבִּי יְהוּדָה, הַיְנוּ מִשּׁוּם דְּקָרִינַן בֵּיהּ שְׂדֶךָ. וּמִכָּל מָקוֹם מֵהַאי טַעֲמָא לֹא מְחַיְּבִינַן גַּר בְּלֶקֶט, מֵאַחַר שֶׁעִקָּרוֹ בְּמֶחֱבָר:

משנה ו

הַמּוֹכֵר שָׂדֵהוּ. שֶׁמָּכַר לוֹ שָׂדֶה וְקָמָתָהּ. אֲבָל מָכַר אֶת הַקָּמָה בִּלְבָד וְשִׁיֵּר הַשָּׂדֶה לְעַצְמוֹ, שְׁנֵיהֶם אֲסוּרִים בְּלֶקֶט שִׁכְחָה וּפֵאָה, שֶׁאֵצֶל זֶה אֲנִי קוֹרֵא שָׂדְךָ וְאֵצֶל זֶה אֲנִי קוֹרֵא קְצִירְךָ:

הַמּוֹכֵר מַתָּר. בְּלֶקֶט שִׁכְחָה וּפֵאָה אִם הוּא עָנִי:

עַל מְנָת שֶׁיְּלַקֵּט בְּנוֹ אַחֲרָיו. שֶׁעַל יְדֵי כֵן הַפּוֹעֵל מְנֻכֶּה לוֹ מִן הַשְּׂכִירוּת, וְנִמְצָא פּוֹרֵעַ חוֹבוֹ מִשֶּׁל עֲנִיִּים:

אַל תַּסֵּג גְּבוּל עוֹלִים. כְּלוֹמַר אַל תִּקְרֵי עוֹלָם אֶלָּא עוֹלִים, אִית דְּמְפָרְשֵׁי אִלּוּ עוֹלֵי מִצְרַיִם, שֶׁלֹּא תְשַׁנֶּה הָאֲזָהָרוֹת שֶׁנִּתְּנָה לְיוֹצְאֵי מִצְרַיִם, וְאִית דְּמְפָרְשֵׁי עוֹלִים אֵלּוּ בְּנֵי אָדָם שֶׁיֵּרְדוּ מִנְּכָסֵיהֶם, וְקָרֵי לְהוּ עוֹלִים לְשׁוֹן כָּבוֹד, כְּדֶרֶךְ שֶׁקּוֹרִין לְעִוֵּר סַגִּי נָהוֹר:

משנה ז

וְלֹא שָׁכַח בַּעַל הַבַּיִת. כְּגוֹן דְּבַעַל הַבַּיִת בַּשָּׂדֶה, דְּקָאֵי גַּבֵּיהּ וְזָכֵי בֵּיהּ. אֲבָל בַּעַל הַבַּיִת בָּעִיר הֲוֵי שִׁכְחָה אַף עַל גַּב דְּלֹא שָׁכַח בַּעַל הַבַּיִת:

משנה ח

לְכֻבָעוֹת. לַעֲשׂוֹת מֵהֶן כְּמִין כּוֹבַע בָּרֹאשׁ, שֶׁכָּךְ הָיוּ רְגִילִין לַעֲשׂוֹת עֲטָרוֹת שֶׁל שִׁבֳּלִין וְלִשּׂוּם בָּרֹאשׁ:

לְכֻמְסָאוֹת. אֵינָם גְּבוֹהִים וּבוֹלְטִים לְמַעְלָה כְּכֻבָּעוֹת, אֶלָּא נִכְפָּפִים לְמַטָּה, שֶׁאֵינוֹ נִרְאֶה כָּל כָּךְ, כְּמָה דְּתֵימָא (דברים לב) הֲלֹא הוּא כָּמַס עִמָּדִי:

וְלַחֲרָרָה. קָצַר מְעַט וְעִמֵּר, כְּדֵי לְגַלְגֵּל עִסָּה לַעֲשׂוֹת חֲרָרָה קְטַנָּה עַל גַּבֵּי גֶּחָלִים. פֵּרוּשׁ אַחֵר, יֵשׁ שֶׁקּוֹצְרִים הַתְּבוּאָה וּמַנְדִּישִׁים אוֹתָהּ בְּמָקוֹם אֶחָד עַד שֶׁתִּתְאַסֵּף, וְאָז נוֹשְׂאִים

אוֹתָהּ לְמָקוֹם שֶׁדָּשִׁים הַתְּבוּאָה, וּמְקוֹם הַדִּישָׁה נִקְרָא גֹּרֶן, וּמַה שֶּׁמַּגְדִּישִׁים עַל גַּבֵּי קַרְקַע נִקְרָא כֹּבָעוֹת, כִּדְמוּת כּוֹבַע שֶׁמְּשִׁימִין בָּרֹאשׁ, וּמַה שֶּׁמַּגְדִּישִׁים בַּחֲפִירָה בָּאָרֶץ נִקְרָא כֻּמְסָאוֹת, לְשׁוֹן כָּמֵס עִמְּדִי, וּמַה שֶּׁמַּגְדִּישִׁים בַּעֲגָלָה כִּדְמוּת אֶבֶן הָרִחַיִם נִקְרָא חֲרָרָה, עַל שֵׁם שֶׁהַחֲרָרָה עֲגֻלָּה:

וְלָעֳמָרִים. עֶשֶׂה עֳמָרִים קְטַנִּים, וְסוֹפוֹ לַעֲשׂוֹת מִשְּׁנַיִם וּשְׁלֹשָׁה עֹמֶר אֶחָד:

אֵין לוֹ שִׁכְחָה. כְּלוֹמַר מַה שֶּׁשָּׁכַח בַּשָּׂדֶה בְּשָׁעָה שֶׁמּוֹלִיךְ לְאֶחָד מִן הַמְּקוֹמוֹת הַלָּלוּ אֵינוֹ שִׁכְחָה, דִּכְתִיב (שם כט) כִּי תִקְצֹר קְצִירְךָ בְּשָׂדֶךָ וְשָׁכַחְתָּ עֹמֶר בַּשָּׂדֶה, מַה קָּצִיר שֶׁאֵין אַחֲרָיו קָצִיר, אַף עֹמֶר שֶׁאֵין אַחֲרָיו עֹמֶר, יָצָא אֵלּוּ שֶׁיֵּשׁ אַחֲרֵיהֶן עֹמֶר:

מִמֶּנּוּ וְלַגֶּרֶן יֵשׁ לוֹ שִׁכְחָה. הַמּוֹלִיךְ מֵאַחַת מֵהַמְּקוֹמוֹת הַלָּלוּ לַגֹּרֶן וְשָׁכַח עֹמֶר בְּאַחַת מִן הַמְּקוֹמוֹת הַלָּלוּ, הֲוֵי שִׁכְחָה:

הַמְעַמֵּר לַגְּדִישׁ. וְרוֹצֶה שֶׁיִּשְׁאֲרוּ בְּאוֹתוֹ מָקוֹם וְשָׁם יָדוּשׁ אוֹתָם, יֵשׁ לוֹ שִׁכְחָה:

מִמֶּנּוּ וְלַגֶּרֶן. וְאִם נִמְלְךָ עֲלֵיהֶם אַחַר כָּךְ וּמוֹלִיכָם לְמָקוֹם אַחֵר לָדוּשׁ אוֹתָם, אֵין לוֹ שִׁכְחָה:

פרק ו

משנה א

בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים הֶבְקֵר לָעֲנִיִּים. מִי שֶׁהִפְקִיר לַעֲנִיִּים וְלֹא לַעֲשִׁירִים דִּין הֶפְקֵר יֵשׁ לוֹ, וּפָטוּר מִן הַמַּעֲשֵׂר, דִּכְתִיב בְּלֶקֶט וּפֵאָה (ויקרא יט) לֶעָנִי וְלַגֵּר תַּעֲזֹב אוֹתָם, מַה תַּלְמוּד לוֹמַר תַּעֲזֹב אוֹתָם, לְמֵד עַל עֲזִיבָה אַחֶרֶת דְּהַיְנוּ הֶפְקֵר, שֶׁהִיא כָּזוֹ, מַה זוֹ לַעֲנִיִּים וְלֹא לַעֲשִׁירִים, אַף מַה שֶּׁנֶּאֱמַר בְּמָקוֹם אַחֵר לַעֲנִיִּים וְלֹא לַעֲשִׁירִים:

אַף לָעֲשִׁירִים כַּשְּׁמִטָּה. דִּכְתִיב (שמות כה) וְהַשְּׁבִיעִית תִּשְׁמְטֶנָּה וּנְטַשְׁתָּהּ, מַה תַּלְמוּד לוֹמַר וּנְטַשְׁתָּהּ, לְמֵד עַל נְטִישָׁה אַחֶרֶת, דְּהַיְנוּ הֶפְקֵר, שֶׁהִיא כַּשְּׁבִיעִית, מַה שְּׁבִיעִית לָעֲנִיִּים וְלָעֲשִׁירִים, אַף הֶפְקֵר לָעֲנִיִּים וְלָעֲשִׁירִים:

משנה ב

לַגָּפָה. גֶּדֶר אֲבָנִים סְדוּרוֹת זוֹ עַל זוֹ בְּלֹא טִיט:

וְלַכֵּלִים. כְּלֵי הַמַּחֲרֵשָׁה:

בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים אֵינוֹ שִׁכְחָה. פְּלוּגְתַּיְהוּ דְּבֵית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל בְּעֹמֶר שֶׁהֶחֱזִיק בּוֹ לְהוֹלִיכוֹ לָעִיר וּנְתָנוֹ בְּצַד הַגָּפָה אוֹ בְצַד הַגְּדִישׁ וּשְׁכָחוֹ שָׁם, שֶׁבֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים אֵינוֹ שִׁכְחָה שֶׁהֲרֵי זָכָה בּוֹ:

וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים שִׁכְחָה. וְהָא דִּתְנַן לְקַמָּן בְּמַתְנִיתִין הָעֹמֶר שֶׁהֶחֱזִיק בּוֹ לְהוֹלִיכוֹ לָעִיר וּשְׁכָחוֹ מוֹדִים בֵּית הִלֵּל לְבֵית שַׁמַּאי שֶׁאֵינוֹ שִׁכְחָה, זֶהוּ כְּשֶׁלֹּא הִנִּיחוֹ אֵצֶל הַגָּפָה אוֹ אֵצֶל

הַגָּדִישׁ. פֵּרוּשׁ אַחֵר, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים אֵינוֹ שִׁכְחָה, אֲפִלּוּ בְּעֹמֶר שֶׁלֹּא הֶחֱזִיק בּוֹ כְּלָל לֹא הָוֵי שִׁכְחָה, דְּהוֹאִיל וְהִנִּיחוֹ אֵצֶל דָּבָר הַמְּסֻיָּם עָתִיד לְזָכְרוֹ, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים שִׁכְחָה כָּל זְמַן שֶׁלֹּא הֶחֱזִיק בּוֹ. וּמוֹדִים בֵּית הִלֵּל שֶׁאִם הֶחֱזִיק בּוֹ וְאַחַר כָּךְ שְׁכָחוֹ שֶׁאֵינוֹ שִׁכְחָה, כִּדְאָמְרִינַן בְּסָמוּךְ:

משנה ג

רָאשֵׁי שׁוּרוֹת הָעֹמֶר שֶׁכְּנָגְדּוֹ מוֹכִיחַ. לְקַמָּן בְּסָמוּךְ מְפֹרָשׁ לַהּ:

משנה ד

שְׁנַיִם שֶׁהִתְחִילוּ מֵאֶמְצַע שׁוּרָה. שֶׁל עֳמָרִים, זֶה הָפַךְ פָּנָיו לְצָפוֹן וְזֶה הָפַךְ פָּנָיו לְדָרוֹם: **וְשָׁכְחוּ לְפָנֵיהֶם**. לְאַחַר שֶׁהִתְחִילוּ לְעַמֵּר דִּלְגוּ עֹמֶר וּשְׁכָחוּהוּ, הָוֵי שִׁכְחָה, דְּקָרֵינַן בֵּיהּ לֹא תָּשׁוּב לְקַחְתּוֹ (דברים כד):

וּלְאַחֲרֵיהֶם אֵינוֹ שִׁכְחָה. אִם כְּשֶׁהָפְכוּ פְּנֵיהֶם זֶה לְצָפוֹן וְזֶה לְדָרוֹם וְהִתְחִילוּ לְעַמֵּר נִשְׁאַר עֹמֶר אֶחָד בֵּינֵיהֶם וּשְׁכָחוּהוּ, אֵינוֹ שִׁכְחָה. לְפִי שֶׁשְּׁנֵיהֶם סָמְכוּ זֶה עַל זֶה וּמִתּוֹךְ כָּךְ נִשְׁכַּח:

יָחִיד שֶׁהִתְחִיל מֵרֹאשׁ הַשּׁוּרָה. הַשְׁתָּא מְפֹרָשׁ לְהָא דְּתָנַן לְעֵיל רָאשֵׁי שׁוּרוֹת הָעֹמֶר שֶׁכְּנֶגְדּוֹ מוֹכִיחַ. כְּגוֹן שֶׁיֵּשׁ כָּאן עֶשֶׂר שׁוּרוֹת שֶׁל עֶשֶׂר עֳמָרִין מְסֻדָּרִין בְּשׁוּרוֹת מִצָּפוֹן לְדָרוֹם וְהִתְחִיל לְעַמֵּר בְּרֹאשׁ שׁוּרָה אַחַת וְשָׁכַח עֹמֶר אֶחָד לְאַחֲרָיו, הָוֵי שִׁכְחָה, כֵּיוָן שֶׁעָבַר מִמֶּנּוּ וְעִמֵּר עֹמֶר הַסָּמוּךְ לוֹ קָרֵינַן בֵּיהּ לֹא תָּשׁוּב לְקַחְתּוֹ, אֲבָל אִם שָׁכַח עֹמֶר אֶחָד אוֹ שְׁנַיִם בְּסוֹף הַשּׁוּרָה, דְּהַיְנוּ לְפָנָיו, וְהִנִּיחָם וְחָזַר וְהִתְחִיל לְעַמֵּר מִתְּחִלַּת שׁוּרָה שְׁנִיָּה, לֹא הָוֵי שִׁכְחָה, דְּלֹא קָרֵינַן בֵּיהּ לֹא תָּשׁוּב, שֶׁאֲנִי אוֹמֵר דַּעְתּוֹ לַעֲשׂוֹת שׁוּרָה אַחֶרֶת מֵאוֹתָם שֶׁהִנִּיחַ מִמִּזְרָח לְמַעֲרָב. וְהַיְנוּ דְּתָנַן הָעֹמֶר שֶׁכְּנֶגְדּוֹ מוֹכִיחַ, שֶׁהָעֳמָרִים [שֶׁל] שׁוּרוֹת אֲחֵרוֹת מוֹכִיחִים עַל אֵלּוּ שֶׁהִנִּיחַ שֶׁלֹּא שְׁכָחָן, שֶׁרְאוּיִן לְהִתְחַשֵּׁב עִמָּהֶן בְּשׁוּרָה אַחֶרֶת:

משנה ה

הוּצְנֵי פִּשְׁתָּן. כְּמוֹ שֶׁנֶּעֱקַר הַפִּשְׁתָּן מִן הַשָּׂדֶה נִקְרָא הוּצְנֵי, שֶׁעוֹמֵד כְּמוֹ הוּצִין:

שְׁנֵי גַרְגְּרִים. עֲנָבִים:

אֵלּוּ כִּדְבָרֵי בֵּית הִלֵּל. וְטַעֲמֵיהוּ מִשּׁוּם דִּכְתִיב (ויקרא יט) לֶעָנִי וְלַגֵּר תַּעֲזֹב אוֹתָם, חַד לֶעָנִי וְחַד לַגֵּר, הֲרֵי שְׁנַיִם. וּבֵית שַׁמַּאי אָמְרֵי שְׁלֹשָׁה לֶעָנִיִּים וְאַרְבָּעָה לְבַעַל הַבַּיִת, דִּכְתִיב (דברים כד) לַגֵּר לַיָּתוֹם וְלָאַלְמָנָה יִהְיֶה, הֲרֵי שְׁלֹשָׁה לֶעָנִיִּים:

משנה ו

הָעֹמֶר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ סָאתַיִם אֵינוֹ שִׁכְחָה. דִּכְתִיב (שם) לֹא תָשׁוּב לְקַחְתּוֹ, עֹמֶר שֶׁאַתָּה יָכוֹל לְהַגְבִּיהוֹ כֻּלּוֹ כְּאַחַת וְלֶשֶׁאת אוֹתוֹ עַל כְּתֵפוֹ, יָצָא זֶה שֶׁל סָאתַיִם שֶׁאִי אַתָּה יָכוֹל לְהַגְבִּיהַּ כֻּלּוֹ כְּאַחַת:

אָמְרוּ לוֹ יָפֶה כִּחוֹ. כִּדְאָמְרִינַן שְׁתַּיִם שִׁכְחָה שָׁלֹשׁ אֵינָן שִׁכְחָה:
לֹא אִם אָמַרְתָּ בְּעֹמֶר אֶחָד שֶׁהוּא כְּגָדִישׁ. דִּין הוּא שֶׁעֹמֶר אֶחָד שֶׁיֵּשׁ בּוֹ סָאתַיִם לֹא יִהְיֶה שִׁכְחָה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּגָדִישׁ וְאֵין שַׁיָּךְ שִׁכְחָה בְּגָדִישׁ:
תֹּאמַר בִּשְׁנֵי עֳמָרִים. שֶׁהֵם כְּמוֹ שְׁאָר עֳמָרִים קְטַנִּים:
כִּכְרֵיכוֹת. כַּאֲגוּדוֹת קְטַנּוֹת:

משנה ז

קָמָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ סָאתַיִם וּשְׁכָחָהּ אֵינוֹ שִׁכְחָה. דְּיָלְפִינַן שִׁכְחַת קָמָה מִשִּׁכְחַת עֹמֶר, מַה עֹמֶר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ סָאתַיִם אֵינוֹ שִׁכְחָה, אַף קָמָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ סָאתַיִם אֵינָהּ שִׁכְחָה, וְשִׁכְחַת קָמָה יְלָפִינַן לַהּ מִקְּרָא דִּכְתִיב (שם) וְשָׁכַחְתָּ עֹמֶר בַּשָּׂדֶה, לְרַבּוֹת שִׁכְחַת קָמָה:
טוֹפֵחַ. מִין קִטְנִית דַּק מְאֹד, וְקוֹרִין לוֹ בַּעֲרָבִי גִילְבָא"ן. וּבְקָמָה שֶׁל שְׁעוֹרִים אֲיֵרֵי שֶׁנִּשְׁתַּדְּפוּ וְנַעֲשׂוּ דַּקּוֹת כְּטוֹפֵחַ, וַאֲפִלּוּ הָכִי רוֹאִים אוֹתָם כְּאִלּוּ הֵן גַּסִּים כִּשְׁאָר שְׁעוֹרִים, וְאִם כְּשֶׁנִּתְלַשֵּׁב אוֹתָן גַּסִּים כִּשְׁאָר שְׁעוֹרִים יִהְיֶה בָּהֶן סָאתַיִם, אַף עַל פִּי שֶׁעַכְשָׁיו שֶׁהֵם שְׁדוּפוֹת אֵין בָּהֶם סָאתַיִם, לֹא הֲוֵי שִׁכְחָה. וְאֵין לְפָרֵשׁ דְּשֶׁל טוֹפֵחַ מַמָּשׁ יֵחָשְׁבוּ כְּאִלּוּ הֵם כִּשְׁעוֹרִים הַגַּסִּים, אֶלָּא בִּשְׁעוֹרִים שֶׁנִּשְׁתַּדְּפוּ וְנַעֲשׂוּ כְּטוֹפֵחַ, דְּהָכִי אָמְרִינַן בַּיְרוּשַׁלְמִי רוֹאִים אֶת הַשְּׁדוּפוֹת כְּאִלּוּ הֵן מְלֵאוֹת:
עֲנָוָה שֶׁל שְׁעוֹרִים. עֲנָוָה בְּוָי"ו כְּמוֹ עֲנָבָה בְּבֵי"ת, כְּלוֹמַר גַּרְגֵּר שְׁעוֹרִים:

משנה ח

הַקָּמָה מַצָּלֶת אֶת הָעֹמֶר. קָמָה שֶׁלֹּא שְׁכָחָהּ שֶׁהָיְתָה בְּצַד עֹמֶר שֶׁשְּׁכָחוֹ, מַצֶּלֶת עַל הָעֹמֶר, דְּלֹא הֲוֵי שִׁכְחָה דִּכְתִיב (שם) כִּי תִקְצֹר וְשָׁכַחְתָּ עֹמֶר, עֹמֶר שֶׁסְּבִיבוֹתָיו קָצִיר הֲוֵי שִׁכְחָה, וְלֹא עֹמֶר שֶׁסְּבִיבוֹתָיו קָמָה:
וְאֶת הַקָּמָה. אִם שָׁכַח קָמָה וְהָיוּ רָאשֵׁי שִׁבֳּלִים שֶׁלָּהּ מְחֻבָּרִים לְקָמָה אַחֶרֶת שֶׁלֹּא שְׁכָחָהּ, זֹאת הַקָּמָה שֶׁלֹּא שְׁכָחָהּ מַצֶּלֶת עַל הַקָּמָה הַשְּׁכוּחָה הַמְחֻבֶּרֶת אֵלֶיהָ, וְלֹא הַוְיָא שִׁכְחָה:
הָעֹמֶר אֵינוֹ מַצִּיל. אִם הָיָה עֹמֶר שָׁכוּחַ אוֹ קָמָה שְׁכוּחָה בְּצַד עֹמֶר שֶׁאֵינוֹ שָׁכוּחַ, אֵין הָעֹמֶר שֶׁאֵינוֹ שָׁכוּחַ מַצִּיל לֹא עַל הָעֹמֶר וְלֹא עַל הַקָּמָה הַשְּׁכוּחִים:

משנה ט

עֲקוּרָה. תְּלוּשָׁה, וְשֶׁאֵינָהּ עֲקוּרָה מְחֻבֶּרֶת לַקַּרְקַע, אֵינָן מִצְטָרְפִין לְסָאתַיִם וְנֵימָא דְּלֹא הֲוֵי שִׁכְחָה, אֶלָּא אִם שְׁכָחָן הֲוֵי שִׁכְחָה. וְדַוְקָא בְּשֶׁכַח שְׁנֵיהֶם, דְּאִם שָׁכַח עֲקוּרָה וְלֹא שָׁכַח שֶׁאֵינָהּ עֲקוּרָה הָיְתָה שֶׁאֵינָהּ עֲקוּרָה מַצֶּלֶת עַל הָעֲקוּרָה שֶׁאֲצָלָהּ:
וְכֵן בָּאִילָן. סְאָה פֵּרוֹת תְּלוּשִׁין אֵצֶל סְאָה מְחֻבָּרִין אֵין מִצְטָרְפִין, וַהֲוֵי שִׁכְחָה:

וְהַשּׁוּם וְהַבְּצָלִים. סְאָה קָמָה שֶׁל שׁוּם וּסְאָה קָמָה שֶׁל בְּצָלִים אֵין מִצְטָרְפִין לְסָאתַיִם קָמָה. אִי נַמִּי סְאָה שׁוּם עָקוּר וּסְאָה שׁוּם שֶׁאֵינוֹ עָקוּר, וְכֵן סְאָה בְּצָלִים עֲקוּרִים וּסְאָה בְּצָלִים שֶׁאֵינָן עֲקוּרִין, אֵין מִצְטָרְפִין:

אִם בָּאת. כְּגוֹן שֶׁיֵּשׁ לֶקֶט בֵּין סְאָה לִסְאָה, וְכֵן בְּכֶרֶם יֵשׁ פֶּרֶט בֵּין סְאָה לִסְאָה. אֲבָל בְּפֵרוֹת הָאִילָן לֹא מַשְׁכַּחַת רְשׁוּת עָנִי בָּאֶמְצַע, דְּאֵין לֶקֶט וּפֶרֶט בָּאִילָן. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי:

משנה י

שֶׁנִּתְּנָה לְשַׁחַת. לִקְצֹר בְּעוֹדָהּ לַחָה לְהַאֲכִיל לִבְהֵמָה:

לַאֲלֻמָּה. לִקְצֹר כְּדֵי לֶאֱסֹר בָּהּ עֳמָרִים אֲחֵרִים, כְּמוֹ מְאַלְּמִים אֲלֻמִּים (בראשית לז):

אֲגֻדֵּי הַשּׁוּם. שׁוּמִין שֶׁלִּקְּטָן כְּדֵי לֶאֱגֹד בָּהֶן שׁוּמִים אֲחֵרִים:

וַאֲגֻדּוֹת הַשּׁוּם וְהַבְּצָלִים. אִם שְׁכָחָן אֵינָן שִׁכְחָה, דְּדֶרֶךְ שׁוּמִין וּבְצָלִים שֶׁעוֹשִׂים מֵהֶן אֲגֻדּוֹת קְטַנּוֹת וְחוֹזְרִים וְאוֹגְדִים בְּחָמֵשׁ אוֹ שֵׁשׁ מֵאֵלּוּ הַקְּטַנּוֹת לַאֲגֻדָּה אַחַת, וְעַל אוֹתָן הַקְּטַנּוֹת קָאָמַר דְּלֹא הֲווֹ שִׁכְחָה. מִשּׁוּם דַּהֲוֵי כִּמְעַמֵּר לְמָקוֹם שֶׁאֵינוֹ גְּמַר מְלָאכָה, דְּאָמְרִינַן לְעֵיל בְּסוֹף פֶּרֶק גִּדִּישׁ (פ"ה מ"ח) דְּלֹא הֲוֵי שִׁכְחָה:

הַלּוּף. רַמְבַּ"ם אָמַר שֶׁהוּא מִין מִמִּינֵי הַבְּצָלִים:

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אֵין לָהֶם שִׁכְחָה. לְכָל הַטְּמוּנִים, דִּכְתִיב שָׂדְךָ, מַה שָּׂדֶה בְּגָלוּי אַף כָּל בְּגָלוּי, פֵּרַט לְטָמוּן:

וַחֲכָמִים אוֹמְרִים יֵשׁ לָהֶם שִׁכְחָה. כְּתִיב שָׂדְךָ דְּמַשְׁמַע גָּלוּי וּכְתִיב קְצִירְךָ דְּמַשְׁמַע נַמִּי גָּלוּי, הֲוֵי מְעוּט אַחַר מְעוּט וְאֵין מְעוּט אַחַר מְעוּט אֶלָּא לְרַבּוֹת, וּמַרְבִּינַן אֶת הַטָּמוּן. וּפֵרוּשׁ טָמוּן דָּבָר שֶׁהַנֶּאֱכָל מִמֶּנּוּ הוּא טָמוּן תַּחַת הַקַּרְקַע, כְּמוֹ הַצְּנוֹן וְהַבָּצָל וְהַשּׁוּם וְהַלֶּפֶת וְכַיּוֹצֵא בָהֶן. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה:

משנה יא

הַקּוֹצֵר בַּלַּיְלָה וְהַמְעַמֵּר. בַּלַּיְלָה:

וְהַסּוּמָא. בֵּין בַּיּוֹם בֵּין בַּלַּיְלָה:

אִם הָיָה מִתְכַּוֵּן לִטֹּל הַגַּס הַגַּס. כֵּיוָן דְּמִתְכַּוֵּן לִטֹּל הַגַּסִּין אֲפִלּוּ דַּקִּין אֵין לָהֶם שִׁכְחָה:

עַל מְנָת מַה שֶּׁאֲנִי שׁוֹכֵחַ אֲנִי נוֹטֵל יֵשׁ לוֹ שִׁכְחָה. דְּמַתְנָה עַל מַה שֶּׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה וּתְנָאוֹ בָּטֵל:

פרק ז

משנה א

כָּל זֵיתִ. כְּזֵית הַנִּטּוֹפָה בִּשְׁעָתוֹ. עַל שֵׁם שֶׁהוּא נוֹטֵף שֶׁמֶן קְרָאוּ לוֹ נְטוֹפָה, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ נוֹטֵף בְּכָל שָׁנָה, הוֹאִיל וְהֶעֱלוּ לוֹ שֵׁם זֶה עַל שֶׁהוּא נוֹטֵף בִּשְׁעָתוֹ, אִם שְׁכָחוֹ אֵינוֹ שִׁכְחָה, דִּכְתִיב (דברים כד) וְשָׁכַחְתָּ עֹמֶר בַּשָּׂדֶה, עֹמֶר שֶׁאַתָּה שׁוֹכְחוֹ לְעוֹלָם, יָצָא זֶה שֶׁאַתָּה זוֹכְרוֹ לְאַחַר זְמָן:

שׁוֹפְכָנִי. שֶׁזֵּיתָיו שׁוֹפְכִים שֶׁמֶן הַרְבֵּה:

בֵּישָׁנִי. שֶׁהוּא מְבַיֵּשׁ כָּל שְׁאָר אִילָנוֹת מֵרֹב הַשֶּׁמֶן שֶׁיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ יוֹתֵר מֵחֲבֵרָיו:

שֶׁהוּא עוֹשֶׂה הַרְבֵּה. זֵיתִים מְרֻבִּים:

שְׁנַיִם שִׁכְחָה. סְתָם מַתְנִיתִין כְּבֵית הִלֵּל דְּאָמְרֵי לְעֵיל שְׁנַיִם לָעֲנִיִּים:

רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר אֵין שִׁכְחָה לְזֵיתִים. לֹא אָמַר רַבִּי יוֹסֵי אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁבָּא אַדְרִיָנוּס קֵיסָר וְהֶחֱרִיב אֶת כָּל הָאָרֶץ וְלֹא הָיוּ זֵיתִים מְצוּיִין, אֲבָל בִּזְמַן שֶׁזֵּיתִים מְצוּיִין מוֹדֶה רַבִּי יוֹסֵי דְּיֵשׁ שִׁכְחָה לְזֵיתִים. וְכֵן מִי שֶׁהָיוּ כָּל זֵיתָיו נְטוֹפָה אוֹ שׁוֹפְכָנִי אוֹ בֵּישָׁנִי יֵשׁ לָהֶם שִׁכְחָה:

משנה ב

שָׁלֹשׁ שׁוּרוֹת שֶׁל שְׁנֵי מַלְבְּנִים. שָׁלֹשׁ שׁוּרוֹת שֶׁל אִילָנֵי זֵיתִים וּבֵין שׁוּרָה רִאשׁוֹנָה לִשְׁנִיָּה עֲרוּגָה מְרֻבַּעַת כִּדְמוּת מַלְבְּנוֹת הַתְּבוּאָה שֶׁבֵּין הַזֵּיתִים דִּתְנַן לְעֵיל בְּרִישׁ פֶּרֶק ג', וְכֵן בֵּין שׁוּרָה שְׁנִיָּה לִשְׁלִישִׁית, וְשָׁכַח אִילָן אֶמְצָעִי שֶׁבַּשּׁוּרָה הָאֶמְצָעִית, אֵינָהּ שִׁכְחָה, שֶׁהָאִילָנוֹת שֶׁסְּבִיבָיו הִסְתִּירוּהוּ, וְדָמֵי לְחִפּוּהוּ בְקַשׁ אוֹ עָמְדוּ עֲנִיִּים כְּנֶגְדּוֹ דִּתְנַן לְעֵיל דְּאֵינוֹ שִׁכְחָה:

בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים. אַמַּתְנִיתִין דִּלְעֵיל קָמְהַדַּר דִּתְנַן בְּזֵית הַנִּטּוֹפָה בִּשְׁעָתוֹ וּשְׁכָחוֹ אֵינוֹ שִׁכְחָה. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בִּזְמַן שֶׁלֹּא הִתְחִיל בּוֹ, אֲבָל הִתְחִיל בּוֹ וּשְׁכָחוֹ הֲרֵי זוֹ שִׁכְחָה עַד שֶׁיְּהֵא בּוֹ סָאתַיִם:

כָּל זְמַן שֶׁיֵּשׁ לוֹ תַּחְתָּיו יֵשׁ לוֹ בְּרֹאשׁוֹ. אִם נִזְכַּר בַּעַל הַזֵּיתִים מִן הַזֵּיתִים שֶׁשָּׁכַח בָּאִילָן בְּעוֹד שֶׁיֵּשׁ לוֹ זֵיתִים תַּחְתָּיו יָכוֹל לַחֲזֹר וּלְלַקְּטָן, וְלֹא חֲשִׁיבָא שִׁכְחָה מַה שֶּׁשָּׁכַח בְּרֹאשׁ הָאִילָן אֶלָּא לְאַחַר שֶׁלֹּא נִשְׁאֲרוּ לוֹ זֵיתִים תַּחַת הָאִילָן:

רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר מְשָׁתֵּלֵךְ הַמַּחֲבֵא. כְּלוֹמַר מְשָׁבָּדַק הַמְלַקֵּט בְּכָל מַחֲבוֹאֵי הַזֵּיתִים, אָז הֲוֵי הַנִּשְׁאָר לָעֲנִיִּים כְּשֶׁאֵין לְבַעַל הָאִילָן זֵיתִים תַּחְתָּיו, אֲבָל כָּל זְמַן שֶׁלֹּא בָּדַק הַמְלַקֵּט בְּכָל מַחֲבוֹאֵי הַזֵּיתִים אַף עַל פִּי שֶׁאֵין זֵיתִים תַּחְתָּיו יָכוֹל לַחֲזֹר וּלְלַקֵּט. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי מֵאִיר:

משנה ג

אֵיזֶהוּ פֶּרֶט. הָאָמוּר בַּתּוֹרָה (ויקרא יט) וּפֶרֶט כַּרְמְךָ לֹא תְלַקֵּט:

עֹקֶץ. חָתָךְ:

הַסְבַּךְ בָּעֲלִים. נִקְשַׁר וְנֶאֱחַז בָּעֲלִים וְעַל יְדֵי כָךְ נָפַל וְנִפְרַט:
הֲרֵי הוּא שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת. שֶׁלֹּא נִפְרַט דֶּרֶךְ בְּצִירָה:
הַמַּנִּיחַ כַּלְכָּלָה בְּשָׂעָה שֶׁהוּא בוֹצֵר. נוֹתֵן סַל תַּחַת הָעֲנָבִים שֶׁיִּפֹּל הַפֶּרֶט לְתוֹכוֹ:
הֲרֵי זֶה גּוֹזֵל אֶת הָעֲנִיִּים. דְּפֶרֶט בִּנְשִׁירָתוֹ זָכוּ בוֹ עֲנִיִּים קֹדֶם שֶׁיַּגִּיעַ לָאָרֶץ:
אַל תַּסֵּג גְּבוּל עוֹלִים. מְפֹרָשׁ לְעֵיל בְּפֶרֶק ה' (משנה ו'):

משנה ד

אֵיזוֹ הִיא עוֹלֶלֶת. הָאֲמוּרָה בַּתּוֹרָה (שם) וְכַרְמְךָ לֹא תְעוֹלֵל:
כָּתֵף. הַשַּׁרְבִיט הָאֶמְצָעִי שֶׁל הָאֶשְׁכּוֹל מְחֻבָּרִים בּוֹ אֶשְׁכּוֹלוֹת קְטַנּוֹת הַרְבֵּה, וּכְשֶׁהֵן שׁוֹכְבִים זֶה עַל זֶה כְּמַשָּׂאוֹי שֶׁעַל כְּתֵפוֹ שֶׁל אָדָם הוּא נִקְרָא כָּתֵף, וּכְשֶׁהֵן מְפֻזָּרִים בַּשַּׁרְבִיט אֶחָד לְכָאן וְאֶחָד לְכָאן אֵין כָּאן כָּתֵף:
נָטָף. הֵן גַּרְגְּרִים שֶׁל עֲנָבִים הַמְחֻבָּרִים בְּסוֹף הַשַּׁרְבִיט שֶׁרְגִילִים לִהְיוֹת תְּלוּיִם שָׁם עֲנָבִים הַרְבֵּה, וְעַל שֵׁם שֶׁעֲנָבָיו נוֹטְפוֹת לְמַטָּה נִקְרָא נָטָף, וּבִלְשׁוֹן מִקְרָא קוֹרֵא לְאֶשְׁכּוֹל שֶׁאֵין לוֹ לֹא כָּתֵף וְלֹא נָטָף עוֹלֵל, לְפִי שֶׁהוּא לִפְנֵי שֶׁאָר הָאֶשְׁכּוֹלוֹת כְּעוֹלֵל לִפְנֵי הָאִישׁ:
אִם סָפַק. שֶׁנִּרְאִים הָאֶשְׁכּוֹלוֹת הַקְּטַנּוֹת הַתְּלוּיוֹת בַּשַּׁרְבִיט כְּאִלּוּ שׁוֹכְבוֹת זוֹ עַל זוֹ וְאֵין שׁוֹכְבוֹת יָפֶה, דְּהַשְׁתָּא הֲוֵי סָפֵק אִם יֵשׁ לָהּ כָּתֵף אִם לָאו:
שֶׁבַּאֲרָכָּבָה. יְחוּר שֶׁל זְמוֹרָה שֶׁתְּלוּיִין בָּהּ אֶשְׁכּוֹלוֹת הַרְבֵּה וְהַבּוֹצֵר קוֹצְצָהּ, וְהִיא נִקְרֵאת אַרְכֶּבָה, וּפְעָמִים שֶׁיֵּשׁ בָּהּ עוֹלְלוֹת עִם הָאֶשְׁכּוֹלוֹת:
נִקְרֶצֶת. נִקְצֶצֶת וְנֶחְתֶּכֶת, וְדֶגֶמְתּוֹ שָׁנִינוּ בְּיוֹמָא (לא:) קְרָצוֹ וּמֵרַק אַחֵר שְׁחִיטָה עַל יָדוֹ. וּבְמִקְרָא (ירמיה מו) קֶרֶץ מִצְפּוֹן בָּא:
גַּרְגֵּר יְחִידִי. כְּגוֹן אֶשְׁכּוֹל שֶׁאֵין לוֹ אֶשְׁכּוֹלוֹת קְטַנּוֹת שׁוֹכְבוֹת זוֹ עַל זוֹ אֶלָּא הַגַּרְגְּרִים מְחֻבָּרִים בַּשַּׁרְבִיט עַצְמוֹ:
רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אֶשְׁכּוֹל. דִּכְתִיב (ישעיה יז) וְנִשְׁאַר בּוֹ עוֹלֶלֶת כְּנֹקֶף זַיִת שְׁנַיִם שְׁלֹשָׁה גַּרְגְּרִים. שְׁנַיִם שְׁלֹשָׁה גַּרְגְּרִים עוֹלְלוֹת, יוֹתֵר מִכָּאן אֶשְׁכּוֹל:
וַחֲכָמִים אוֹמְרִים עוֹלֶלֶת. דְּלֹא חֶשְׁיְבִי הַגַּרְגְּרִים הַשּׁוֹכְבִים זֶה עַל זֶה לְהִקָּרֵא כָּתֵף. וַהֲלָכָה כַּחֲכָמִים:

משנה ה

הַמֵּדֵל בַּגְּפָנִים. כְּשֶׁהַגְּפָנִים תְּכוּפִים זֶה אַחַר זֶה עוֹקֵר מֵאוֹתָם שֶׁבֵּינְתַיִם וְהָאֲחֵרִים מְתֻקָּנִים בְּכָךְ:

כָּךְ הוּא מֵדֵּל בְּשֶׂל עֲנִיִּים. אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם פֵּאָה אוֹ עוֹלְלוֹת שֶׁל עֲנִיִּים, כָּךְ מֵדֵּל בְּשֶׂלְהֶם כְּמוֹ בְּשֶׂלּוֹ, קְסָבַר עֲנִיִּים דִּין שֻׁתָּף יֵשׁ לָהֶם, וּכְשֶׁם שֶׁשֻּׁתָּף כְּמוֹ שֶׁהוּא מֵדֵּל בְּשֶׂלּוֹ כָּךְ מֵדֵּל בְּשֶׂל חֲבֵרוֹ אַף עֲנִיִּים כֵּן:

רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר בְּשֶׂלּוֹ הוּא רַשַּׁאי. קְסָבַר עֲנִיִּים דִּין קוֹנֶה יֵשׁ לָהֶם בְּחֶלְקָם, וּכְשֶׁם שֶׁהַמּוֹכֵר לַחֲבֵרוֹ עֲשָׂרָה אֶשְׁכּוֹלוֹת אָסוּר לִגַּע בָּהֶן אַף בְּשֶׂל עֲנִיִּים כֵּן. וַהֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה:

משנה ו

כֶּרֶם רְבָעִי. הַנּוֹטֵעַ כָּל עֵץ מַאֲכָל, בַּשָּׁנָה הָרְבִיעִית מַעֲלֶה הַפֵּרוֹת לִירוּשָׁלַיִם וְאוֹכְלָם שָׁם בְּקְדֻשַּׁת מַעֲשֵׂר שֵׁנִי, אוֹ פּוֹדֶה אוֹתָם וּמַעֲלֶה הַדְּמִים לִירוּשָׁלַיִם, דִּכְתִיב (ויקרא יט) וּבַשָּׁנָה הָרְבִיעִית יִהְיֶה כָּל פִּרְיוֹ קֹדֶשׁ הִלּוּלִים, וְדָרְשִׁינַן הִלּוּלִים כְּמוֹ חִלּוּלִים, אָמַר רַחֲמָנָא אַחֲלֵיהּ וְהָדָר אַכְלֵיהּ:

בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים אֵין לוֹ חֹמֶשׁ. אַף עַל פִּי שֶׁטָּעוּן פִּדְיוֹן כְּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי אֵין הַבְּעָלִים מוֹסִיפִים אֶת הַחֹמֶשׁ דִּלְא כָּתְבָה תּוֹרָה בּוֹ חֹמֶשׁ:

וְאֵין לוֹ בְּעוּר. אֵינוֹ חַיָּב לְבַעֲרוֹ מִן הַבַּיִת בְּעֶרֶב פֶּסַח שֶׁל רְבִיעִית וְשֶׁל שְׁבִיעִית כְּשֶׁמְּבַעֵר הַמַּעֲשְׂרוֹת כִּדְכְתִיב (דברים כו) בִּעַרְתִּי הַקֹּדֶשׁ מִן הַבַּיִת:

וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים יֶשׁ לוֹ. חֹמֶשׁ וְיֶשׁ לוֹ בְּעוּר. בֵּית הִלֵּל יַלְפֵי קֹדֶשׁ קֹדֶשׁ מִמַּעֲשֵׂר, מַה מַּעֲשֵׂר יֵשׁ לוֹ חֹמֶשׁ וְיֵשׁ לוֹ בְּעוּר, אַף כֶּרֶם רְבָעִי יֵשׁ לוֹ חֹמֶשׁ וְיֵשׁ לוֹ בְּעוּר, וּבֵית שַׁמַּאי לֹא יַלְפֵי קֹדֶשׁ קֹדֶשׁ מִמַּעֲשֵׂר:

יֶשׁ לוֹ פֶּרֶט וְיֶשׁ לוֹ עוֹלְלוֹת. דִּכְחֵלִין חֲשֵׁבִי לֵיהּ:

וְהָעֲנִיִּים פּוֹדִין לְעַצְמָן. מִן הַפֶּרֶט וְהָעוֹלְלוֹת שֶׁלְּקָטוּ, וְאוֹכְלִים אוֹתָן בִּמְקוֹמָן וּמַעֲלִין הַדְּמִים לִירוּשָׁלַיִם:

וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים כֻּלּוֹ לַגַּת. מְשׁוּם דְּיַלְפֵי מִמַּעֲשֵׂר וְסָבְרֵי לְהוּ מַעֲשֵׂר שֵׁנִי מָמוֹן גָּבוֹהַּ הוּא הִלְכָךְ אֵין לָעֲנִיִּים חֵלֶק בּוֹ, וְדוֹרְכִים הָעוֹלְלוֹת עִם שְׁאָר הַיַּיִן וְהַבְּעָלִים מַעֲלִים הַכֹּל לִירוּשָׁלַיִם:

משנה ז

שֶׁכָּלּוּ עוֹלְלוֹת. שֶׁאֵין בְּכָל הַכֶּרֶם אֶשְׁכּוֹל שֶׁיֵּשׁ לוֹ כָּתֵף וְנָטֵף:

אִם אֵין בָּצִיר. וְכַמָּה שִׁעוּר בָּצִיר, שְׁלֹשָׁה אֶשְׁכּוֹלוֹת שֶׁעוֹשִׂים רְבִיעִית:

אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא וְכַרְמְךָ לֹא תְעוֹלֵל אֲפִלּוּ כֻּלּוֹ עוֹלְלוֹת. וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר דִּלְא תֵּימָא הוֹאִיל וְאֵין לָעֲנִיִּים בָּעוֹלְלוֹת קֹדֶם לַבָּצִיר יִזְכֶּה בָּהֶם בַּעַל הַבַּיִת, לְכָךְ נֶאֱמַר וְכַרְמְךָ לֹא תְעוֹלֵל:

משנה ח

מִשֶּׁנּוֹדְעוּ הָעוֹלְלוֹת. שֶׁנִּכָּר מַה הוּא עוֹלֶלֶת וּמַה הוּא אֶשְׁכּוֹל:

הָעוֹלְלוֹת לָעֲנִיִּים. שֶׁאֵין אָדָם מַקְדִּישׁ דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ:

יִתְּנוּ שִׂכַר גִּדּוּלָן לַהֶקְדֵּשׁ. מַה שֶּׁמַּשְׁבִּיחִין כָּל שָׁעָה בְּתוֹךְ קַרְקַע שֶׁל הֶקְדֵּשׁ. וַהֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי:

בָּעֲרִיס. כֶּרֶם שֶׁהַגְּפָנִים שְׁלֻחוֹת מוּדְלוֹת עַל גַּבֵּי כְּלוּנְסוֹת וְעֵצִים, לְשׁוֹן אַף עַרְשֵׂנוּ רַעֲנָנָה (שיר השירים א):

כָּל שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִפְשֹׁט. כְּלוֹמַר לְאַחַר שֶׁעָבַר מֵעָלָיו, אִם בַּמָּקוֹם שֶׁנִּזְכַּר אֵינוֹ יָכוֹל לִפְשֹׁט יָדוֹ וְלִטֹּל קָרֵינָא בֵּיהּ לֹא תָשׁוּב לְקַחְתּוֹ (דברים כד):

אֲבָל רוֹגְלִיּוֹת. הַגְּפָנִים הָעוֹמְדִים עַל גַּבֵּי קַרְקַע שֶׁדּוֹרְכִים עֲלֵיהֶם בָּרֶגֶל:

מִשֶּׁיַּעֲבֹר מִמֶּנָּה. הֲוֵי שִׁכְחָה, דְּכָל גֶּפֶן וָגֶפֶן מִן הָרוֹגְלִיּוֹת חֲשִׁיבָא כְּאֶמֶן בִּפְנֵי עַצְמוֹ, וְאָסוּר לְשׁוּב מֵאֶמֶן לְאֶמֶן:

פרק ח

משנה א

מֵאֵימָתַי הַנִּמּוֹשׁוֹת. אֵית דְּמָפְרְשֵׁי זְקֵנִים הַהוֹלְכִים עַל מִשְׁעַנְתָּם. וְאִית דְּמָפְרְשֵׁי לְקוּטֵי בָּתַר לְקוּטֵי. שֶׁמֵּאַחַר שֶׁיֵּלְכוּ בַּשָּׂדֶה לוֹקְטִים אַחַר לוֹקְטִים אוֹ הַזְּקֵנִים הַלָּלוּ שֶׁמְּאַחֲרִים לָלֶכֶת לְלַקֵּט אַחַר הַכֹּל כְּבָר נִתְיָאֲשׁוּ הָעֲנִיִּים מֵאוֹתָהּ שָׂדֶה, וְכָל הַנִּמְצָא בָּהּ אַחַר כָּךְ הוּא הֶפְקֵר לַכֹּל, בֵּין לָעֲנִיִּים בֵּין לָעֲשִׁירִים:

רְבִיעָה שְׁנִיָּה. הַמָּטָר נִקְרָא רְבִיעָה מִפְּנֵי שֶׁהוּא רוֹבֵעַ אֶת הָאָרֶץ וּמוֹלִידָהּ וּמַצְמִיחָהּ כְּזָכָר הָרוֹבֵעַ אֶת הַנְּקֵבָה וְהִיא מִתְעַבֶּרֶת מִמֶּנּוּ, לְשׁוֹן בְּהֶמְתְּךָ לֹא תַרְבִּיעַ (ויקרא יט). פֵּרוּשׁ אַחֵר רְבִיעָה עַל שֵׁם שֶׁהַמָּטָר מַשְׁכִּיב הֶעָפָר וּמַרְבִּיצוֹ, תַּרְגּוּם רוֹבֵץ רְבִיעַ. וּזְמַן רְבִיעָה שְׁנִיָּה בְּשָׁנָה בֵּינוֹנִית הוּא בְּכ"ג בְּמַרְחֶשְׁוָן:

שֶׁאֵינָן מוֹסְקִין. מְסִיקָה בְּזֵיתִים כְּמוֹ קוֹצֵר בִּתְבוּאָה, בּוֹצֵר בַּעֲנָבִים, אוֹרֶה בְּתְאֵנִים, גּוֹדֵר בְּתָמָרִים, כָּךְ מוֹסֵק בְּזֵיתִים:

וְלֹא יְהֵא מֵבִיא בְּאַרְבָּעָה אִסָּרוֹת. דְּהַיְנוּ שְׁנֵי פוּנְדְיוֹנִים, שֶׁהַפּוּנְדְיוֹן שְׁנֵי אִסָּרִין, וּתְנַן אֵין פּוֹחֲתִין לָעֲנִי הָעוֹבֵר מִמָּקוֹם לְמָקוֹם מִכִּכָּר בְּפוּנְדְיוֹן, דְּהַיְנוּ מְזוֹן שְׁתֵּי סְעָדוֹת, וְכֵיוָן שֶׁאֵינוֹ מֵבִיא זֵיתִים לְשָׁוֶה אַרְבָּעָה אִסָּרוֹת, דְּהַיְנוּ מְזוֹן שְׁתֵּי סְעָדוֹת לוֹ וּשְׁתֵּי סְעָדוֹת לְאִשְׁתּוֹ, אַף הוּא אֵינוֹ יוֹצֵא לְלֶקֶט. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה:

משנה ב

נֶאֱמָנִים. הָעֲנִיִּים לוֹמַר חִטִּים הַלָּלוּ שֶׁל לֶקֶט שִׁכְחָה וּפֵאָה הֵן, וּפְטוּרִים מִן הַמַּעֲשֵׂר:

בִּשְׁעָתָן. בִּשְׁעַת הַקְּצִיר:

בְּכָל שְׁנָתוֹ. בְּשָׁנָה שְׁלִישִׁית וּבְשָׁנָה שִׁשִּׁית, שֶׁמַּעֲשֵׂר עָנִי נוֹהֵג בָּהֶן:

וּבָן לֵוִי נֶאֱמָן לְעוֹלָם. דְּמַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן נוֹהֵג בְּכָל שָׁנָה, וְכֵיוָן דְּאָמַר שֶׁל מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן הֵם לֹא חַיְשִׁינַן שֶׁמָּא לֹא הִפְרִישׁ מֵהֶן תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר, דְּכִי הֵיכִי דְּלֹא נֶחְשְׁדוּ יִשְׂרָאֵל עַל תְּרוּמָה גְּדוֹלָה, כָּךְ לֹא נֶחְשַׁד בֶּן לֵוִי עַל תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר:

אֶלָּא עַל דָּבָר שֶׁבְּנֵי אָדָם נוֹהֲגִין כֵּן. נוֹהֲגִים לָתֵת לָהֶם כֵּן, וְלֹא עַל דָּבָר שֶׁאֵין רְגִילִים לָתֵת לָהֶם כַּיּוֹצֵא בוֹ, וּלְקַמָּן מְפֹרָשׁ וְאָזֵיל:

משנה ג

נֶאֱמָנִים עַל הַחִטִּים. לוֹמַר שֶׁל מַעֲשֵׂר עָנִי הֵם שֶׁנִּתַּן לִי, אֲבָל אֵין נֶאֱמָנִים לוֹמַר קֶמַח וּפַת זֶה שֶׁל מַעֲשֵׂר עָנִי, שֶׁנִּתַּן לִי קֶמַח וּפַת, דְּאֵין דֶּרֶךְ לְחַלֵּק מַעֲשֵׂר עָנִי קֶמַח וּפַת:

שְׁעוֹרָה שֶׁל אֹרֶז. אִית דְּמְפָרְשֵׁי שִׁבֹּלֶת שֶׁל אֹרֶז, שֶׁלֹּא הָיָה דַּרְכָּם לְחַלֵּק אֹרֶז שֶׁל מַעֲשֵׂר עָנִי אֶלָּא בְּשִׁבֳּלִים. וְאִית דְּמְפָרְשֵׁי שְׁעוֹרָה שֶׁל אֹרֶז קוֹדֶם שֶׁנִּכְתַּשׁ בַּמַּכְתֵּשׁ וְהוּסְרָה קְלִפָּתוֹ [שְׁעוֹרָה קוֹרֵא] לוֹ, וּלְאַחַר דִּישָׁה בְּעוֹדוֹ בְקִלְפָּתוֹ דֶּרֶךְ לְחַלְּקוֹ לָעֲנִיִּים:

גְּרִיסִין. שֶׁטָּחָנָן בְּרֵיחַיִם שֶׁל גָּרוֹסוֹת:

נֶאֱמָנִים עַל הַשֶּׁמֶן. שֶׁדֶּרֶךְ לְחַלֵּק מַעֲשֵׂר עָנִי בְּשֶׁמֶן:

וְאֵין נֶאֱמָנִים לוֹמַר שֶׁל זֵיתֵי נִקּוּף הוּא. זֵיתֵי נִקּוּף מְמַתְּנוֹת עֲנִיִּים הֵן, שֶׁחוֹבְטִים וּמְנַקְּפִים בַּזִּית לְהַשִּׁיר הַזֵּיתִים שֶׁנִּשְׁאֲרוּ מִן הַמְּסִיקָה. וְנִקּוּף לְשׁוֹן כְּנוֹקֵף זַיִת. וְאֵין הֶעָנִי נֶאֱמָן לוֹמַר שֶׁמֶן זֶה הוֹצֵאתִי מִזֵּיתֵי נִקּוּף וּפְטוּר מִן הַמַּעֲשֵׂר, לְפִי שֶׁאֵין רְגִילִין לַעֲשׂוֹת שֶׁמֶן מִזֵּיתֵי נִקּוּף. אֲבָל עָנִי הָאוֹמֵר קֶמַח זֶה אוֹ פַּת זוֹ מִלֶּקֶט שִׁכְחָה וּפֵאָה שֶׁלִּקַּטְתִּי וְטָחַנְתִּי קֶמַח וְאָפִיתִי לֶחֶם, נֶאֱמָן, שֶׁדֶּרֶךְ הֶעָנִי לַעֲשׂוֹת לֶחֶם מִלֶּקֶט שִׁכְחָה וּפֵאָה:

משנה ד

נֶאֱמָנִים. הָעֲנִיִּים עַל הַיָּרָק חַי לוֹמַר שֶׁל מַעֲשֵׂר עָנִי הוּא, דְּיָרָק חַיָּב בְּמַעֲשֵׂר מִדְּרַבָּנָן:

דָּבָר מֻעָט. נֶאֱמָנִים אַף עַל הַמֻּבְשָׁל, דִּפְעָמִים שֶׁבַּעַל הַבַּיִת שָׂכַח מִלְּעַשֵּׂר וּמְעַשֵּׂר מִן הַמֻּבְשָׁל מִתּוֹךְ הַקְּדֵרָה:

מִלְּפָסוֹ. הַקְּדֵרָה אוֹ הַפָּרוּר שֶׁמְּבַשֵּׁל בָּהּ:

משנה ה

אֵין פּוֹחֲתִין לָעֲנִיִּים בַּגֹּרֶן. כְּשֶׁמְּחַלְּקִין מַעֲשֵׂר עָנִי בַּגֹּרֶן אֵין נוֹתְנִין לְכָל עָנִי וְעָנִי פָּחוֹת מִשִּׁעוּר זֶה, דִּכְתִיב (דברים כו) וְאָכְלוּ בִשְׁעָרֶיךָ וְשָׂבֵעוּ, תֵּן לוֹ כְּדֵי שִׂבְעוֹ:

דְּבֵלָה. תְּאֵנִים יְבֵשִׁים לְאַחַר שֶׁנִּדְרָסִים בָּעִגּוּל קְרוּיִין דְּבֵלָה, וְשׁוּב אֵין נִמְכָּרִים בְּמִדָּה אֶלָּא בְּמִשְׁקָל, לְהָכִי תָּנֵי מָנֶה דְּבֵלָה, וּמָנֶה הוּא מִשְׁקַל מֵאָה דִּינָרִים וְהַדִּינָר מִשְׁקַל שִׁשָּׁה מָעִים וּמִשְׁקַל הַמָּעָה שִׁשָּׁה עָשָׂר גַּרְגְּרֵי שְׂעוֹרָה:

פְּרָס. חֲצִי מָנֶה, וּבְכָל הַמִּדּוֹת הָאֲמוּרוֹת בְּמַתְנִיתִין הֲלָכָה כְּתַנָּא קַמָּא וַהֲלָכָה כְּאַבָּא שָׁאוּל. וְלֹא נֶאֶמְרוּ דְּבָרִים הַלָּלוּ אֶלָּא לַמְחַלֵּק מַעֲשַׂר עָנִי בַּגֹּרֶן, אֲבָל הַמְחַלֵּק מַעֲשַׂר עָנִי בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ מְחַלֵּק כְּפִי רְצוֹנוֹ, וְלֹא נָתְנוּ בוֹ חֲכָמִים שִׁעוּר:

משנה ו

מִדָּה זוֹ. דְּאֵין פּוֹחֲתִין לֶעָנִי אֲמוּרָה בְּכֹהֲנִים לְוִיִּם וְיִשְׂרְאֵלִים, כָּל אֶחָד מֵהֶם שֶׁמְּחַלֵּק מַעֲשַׂר עָנִי בַּגֹּרֶן לֹא יִפְחֹת מִזֶּה הַשִּׁעוּר:

הָיָה מַצִּיל. שֶׁאֵין רוֹצֶה לְחַלֵּק לֶעָנִיִּים שֶׁבָּאוּ כָּל מַעֲשַׂר עָנִי שֶׁבְּיָדוֹ, וְרוֹצֶה לְהַצִּיל מִמֶּנּוּ לִקְרוֹבָיו הָעֲנִיִּים:

נוֹטֵל מָחֳצָה. וּמַצְנִיעַ לְצֹרֶךְ קְרוֹבָיו:

וְנוֹתֵן מָחֳצָה. לֶעָנִיִּים שֶׁבָּאוּ. וְאִם לְאַחַר שֶׁנָּטַל מֶחֱצָה וְהִצְנִיעַ לְצֹרֶךְ קְרוֹבָיו הָיָה לוֹ דָּבָר מֻעָט, כְּלוֹמַר שֶׁלֹּא נִשְׁאַר לוֹ כְּדֵי לָתֵת לְכָל אֶחָד מִן הָעֲנִיִּים שֶׁבָּאוּ כַּשִּׁעוּר הַקָּצוּב לְעֵיל בְּמַתְנִיתִין, נוֹתֵן לִפְנֵיהֶם מַה שֶּׁנִּשְׁאַר בְּיָדוֹ וְהֵן מְחַלְּקִים בֵּינֵיהֶם:

משנה ז

מִכְּבָר בְּפוּנְדְיוֹן. כִּכָּר הַנִּמְכָּר בְּפוּנְדְיוֹן כְּשֶׁהַחִטִּים נִמְכָּרִים אַרְבַּע סְאִים לְסֶלַע. וְאַרְבַּע סְאִין הֵן עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה קַבִּין, שֶׁכָּל סְאָה הִיא שִׁשָּׁה קַבִּין, וְהַסֶּלַע הוּא אַרְבָּעָה דִינָרִים וְכָל דִּינָר שִׁשָּׁה מָעִין, נִמְצָא הַסֶּלַע עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה מָעִין, נִמְצְאוּ עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה קַבִּין לְעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה מָעִין, קַב לְכָל מָעָה, וְהַמָּעָה שְׁנֵי פוּנְדְיוֹנִים, הֲרֵי הַכִּכָּר הַנִּמְכָּר בְּפוּנְדְיוֹן הוּא חֲצִי קַב. אֲבָל מִפְּנֵי שֶׁהַחֲנָוָנִי רוֹצֶה לְהִשְׁתַּכֵּר לִיצִיאַת הָאֻפְּיָה וְהַטְּחִינָה אִי אֶפְשָׁר שֶׁיִּמְכֹּר הַכִּכָּר שֶׁהוּא חֲצִי קַב בְּפוּנְדְיוֹן כְּפִי הָעֵרֶךְ שֶׁמּוֹכְרִים הַתְּבוּאָה בַּשּׁוּק אַרְבַּע סְאִים בְּסֶלַע, לְפִיכָךְ לֹא יִהְיֶה הַכִּכָּר הַנִּמְכָּר בְּפוּנְדְיוֹן אֶלָּא רֹבַע הַקַּב בִּלְבָד. וּכְשֶׁמְּחַלְּקִים תְּבוּאָה לֶעָנִי בַּגֹּרֶן וְעָלָיו לְטַחֵן וְלֶאֱפוֹת אֵין פּוֹחֲתִין מֵחֲצִי קַב, אֲבָל כְּשֶׁנּוֹתְנִים לוֹ כִּכָּר אֲפוּיִי לֹא יִהְיֶה אֶלָּא רֹבַע הַקַּב שֶׁהֵם שִׁשָּׁה בֵּיצִים. וְהָכִי מְפֹרָשׁ בְּפֶרֶק כֵּיצַד מְשְׁתַּתְּפִין בְּעֵרוּבִין (דף פב):

פַּרְנֶסֶת לֵילָה. מִטָּה וְכָרִים וּכְסָתוֹת:

מְזוֹן שָׁלֹשׁ סְעֻדּוֹת. שֶׁחַיָּב אָדָם לֶאֱכֹל בַּשַּׁבָּת שָׁלֹשׁ סְעֻדּוֹת:

לֹא יִטֹּל מִן הַתַּמְחוּי. לְפִי שֶׁהַתַּמְחוּי מִתְחַלֵּק בְּכָל יוֹם, שֶׁהַגְּבָאִים מַחֲזִירִים עַל פִּתְחֵי בַּעֲלֵי בָתִּים בְּכָל יוֹם וְלוֹקְחִים מֵהֶם תַּבְשִׁיל לְצֹרֶךְ הָעֲנִיִּים, וְהַכְּלִי שֶׁמְּשִׂימִים בּוֹ אֶת הַתַּבְשִׁיל נִקְרָא תַּמְחוּי:

לֹא יִטֹּל מִן הַקֻּפָּה. לְפִי שֶׁהַקֻּפָּה מִתְחַלֶּקֶת מֵעֶרֶב שַׁבָּת לְעֶרֶב שַׁבָּת:

נִגְבֵּית בִּשְׁנַיִם. לְפִי שֶׁמְּמַשְׁכְּנִים עַל הַצְּדָקָה, וְאֵין עוֹשִׂים שְׁרָרָה עַל הַצִּבּוּר פָּחוֹת מִשְּׁנַיִם:

וּמִתְחַלֶּקֶת בִּשְׁלֹשָׁה. לְפִי שֶׁהִיא כְּדִינֵי מָמוֹנוֹת וְדִינֵי מָמוֹנוֹת בִּשְׁלֹשָׁה:

משנה ח

מָאתַיִם זוּז. קִים לְהוּ לְרַבָּנָן שֶׁאֵלּוּ מַסְפִּיקִים לְשָׁנָה אַחַת לִכְסוּת וְלִמְזוֹנוֹת:

אוֹ לִכְתֹּבֶת אִשְׁתּוֹ. וַאֲפִלּוּ הִיא יוֹשֶׁבֶת תַּחְתָּיו:

וְאֶת כְּלֵי תַשְׁמִישׁוֹ. כֵּלִים יָפִים שֶׁמִּשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם בַּשַּׁבָּתוֹת וּבָרְגָלִים. וְהַנֵּי מִילֵי כְּשֶׁבָּא לִטֹּל לֶקֶט שִׂכְחָה וּפֵאָה וְאֵינוֹ נוֹטֵל מִקֻּפָּה שֶׁל צְדָקָה, שֶׁמִּתְפַּרְנֵס בְּצִנְעָה וְאֵינוֹ נוֹטֵל מִמַּה שֶּׁבְּיַד גַּבַּאי, אֲבָל אִם נוֹטֵל מִקֻּפָּה שֶׁל צְדָקָה אָז אֵין מַנִּיחִין אוֹתוֹ לִטֹּל אֲפִלּוּ לֶקֶט שִׂכְחָה וּפֵאָה עַד שֶׁיִּמְכֹּר כְּלֵי תַשְׁמִישׁוֹ:

משנה ט

מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ חֲמִשִּׁים זוּז וְכוּ'. דַּחֲמִשִּׁין דְּעַבְדִין טָבִין כְּמֵאתַיִם דְּלֹא עָבְדִין:

וְכָל מִי שֶׁצָּרִיךְ לִטֹּל וְאֵינוֹ נוֹטֵל וְכוּ'. כְּגוֹן שֶׁדּוֹחֵק עַצְמוֹ בִּמְלָאכָה וּמִסְתַּפֵּק בְּמַעֲשֵׂה יָדָיו כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְפַּרְנֵס מֵאֲחֵרִים. אֲבָל אִם אֵין מַעֲשֵׂה יָדָיו מַסְפִּיקִין לוֹ וּמְסַגֵּף עַצְמוֹ בְּחַיֵּי צַעַר קָרוֹבִין לְמִיתָה, עַל זֶה אָמְרוּ כָּל הַצָּרִיךְ לִטֹּל וְאֵינוֹ נוֹטֵל הֲרֵי זֶה שׁוֹפֵךְ דָּמִים, וְאָסוּר לְרַחֵם עָלָיו, עַל נַפְשֵׁיהּ לֹא חַיֵּס כָּל שֶׁכֵּן עַל אֲחֵרִים: